РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
„СВОБОДА“
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ“
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всї листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA“.

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
„SVOBODA“
("LIBERTY")
THE UKRAINIAN NEWSPAPER
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by UKRAINIAN NAT'L ASSOCIATION
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXVII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., СУБОТА, 10-го МАЯ 1919. Ч. 55. VOL. XXVII. JERSEY CITY, N. J. SATURDAY, MAY 10, 1919. No. 55.

НІМЦІ ВВАЖАЮТЬ МИРОВІ УСЛІВЯ ЗА ТЯЖКІ ДО ПРИНЯТЯ.

НІМЕЦЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ВЗИВАЮТЬ ПРАВИТЕЛЬСТВО ЗАКЛЮЧИТИ СОЮЗ З РОСІЙСЬКИМИ БОЛЬШЕВИКАМИ.

Українські війска ведуть дальше боротьбу на два фронти — проти Поляків і большевиків.

УГОРСЬКА РУСЬ МАЄ ВІЙТИ ЯКО АВТОНОМНИЙ КРАЙ В СКЛАД ЧЕСЬКО-СЛОВАЦЬКОЇ РЕПУБЛИКИ.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on May 9, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

УКРАЇНСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ЗАПЕРЕЧУЄ ВІСТКУ ПРО СОЮЗ З БОЛЬШЕВИКАМИ.

Українські війска борють ся дальше проти большевиків і Поляків.

ЛОНДОН, 5. мая. — Міністер загряничних справ західно-української републики, Берге (?), заперечив вістку, яку поширили Поляки, а в якій було сказане, що Українці війшли в переговори і злучили ся з большевиками.

Український міністер заявив дальше, що українські війска, хоч є приневолені бороти ся проти Поляків, вони борють ся також і проти большевиків.

УГОРСЬКА РУСЬ МАЄ ВІЙТИ В СКЛАД ЧЕСЬКО-СЛОВАЦЬКОЇ РЕПУБЛИКИ.

В мировім договорі говорить ся, що угорські Українці мають одержати автономію.

Між мировими услівями, предложеними дня 7. мая німецькій делеґації у Версалю, містить ся слїдуюче:

„Німеччина признає повну независимість чесько-словацької держави, яка обіймає автономну територію Українців на полудне від Карпат, і приймає границї сеї держави, як вони будуть визначені, причім німецько-чеська границя позістане тасама, що була в 1914 р.“

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ПРИЗНАЛИ НЕЗАВИСИМІСТЬ ФІНЛЯНДІЇ.

У Вашінґтоні сподіють ся, що й Україна позістане політично самостійною державою.

ВАШІНҐТОН, 7. мая. — Правительство Злучених Держав признало нині независимість фінської републики, як се доносить урядове оповіщене, оголошене заступником секретаря заграничних справ, Полком.

В короткім часї наступить іменоване дипльоматів до новопризнаної держави фінської. Дотепер признало вже американське правительство независимість Польщі, Юго-Славії і Чехо-Словаччини.

Можливе є, що й Україна позістане політично самостійною державою.

В НІМЕЧЧИНІ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on May 9, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

НІМЕЦЬКІ СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИ ДОМАГАЮТЬ СЯ СОЮЗА НІМЕЧЧИНИ З БОЛЬШЕВИЦЬКОЮ РОСІЄЮ.

Таке домагане поставлено на засїданю комісії для справ мира.

БЕРЛІН, 7. мая. — Провідник соціял-демократичної партії, Ріхтгофер, поставив на нинїшнім засїданю комісії установчих зборів для справи мира домагане, щоби Німеччина війшла в союз з Росією.

Ріхтгофер висказав надію, що правительство вийде в переговори з большевицьким правительством в Москві і постарає ть ся о заключене розему.

Велика частина преси відносить ся прихильно до такої акції.

Кабінет Еберта радить над мировим договором.

ПАРИЖ, 8. мая. — Президент Еберт скликав окреме засїдане кабінету, предметом котрого буде дискусія над мировим договором.

Безпосередно по врученю у Версалю мирового договору німецькій делеґації, гр. Брокдорф-Ранцав вислав курієра-летуна до Ваймару з копією мирового договору. Летун відбув дорогу з Парижа до Ваймару, теперішного осідку німецького правительства, в протягу чотирох годин.

Правительственні війска мають обсадити Липск.

ЛОНДОН, 7. мая. — З Копенгаген доносять, що в Саксонії нагромаджено велику силу правительственних війск в цїли обсадженя Липска.

Робітники в Липску ухвалили розпочати з тої причини загальний страйк.

Загальне відшкодоване має виносити 25 міліярдів долярів.

ЛОНДОН, 8. мая. — Німеччина має заплатити крім початкового відшкодованя в сумі 5 міліярдів долярів ще дальших 20 міліярдів долярів в протягу 30 лїт. Загальна сума відшкодованя, яку Німеччина має заплатити аліянтами, буде виносити 25 міліярдів долярів.

Паризький кореспондент лондонського „Івнінґ Стандард“ доносить, що з тої суми відшкодованя припаде Франції найбільше, бо 12.500.000.000 дол.; підчас коли Анґлія одержить всего 7.500.000.000 дол.; Бельґія 1.800.000.000 долярів, а Італія і Сербія 3.200.000.000 дол. Японія ані Злучені Держави відшкодованя в готівці не дістануть.

Німецькі военні довги, узглядняючи 25 міліярдів дол. відшкодованя, будуть виносити загалом 80.600.000.000 долярів.

В Монахії боротьба триває дальше.

БЕРНО, 7. мая. — На улицях в Монахії боротьба між війсками правительственними і комуністами триває без перестанку дальше, як се доносять телеґрами.

Урядовий звіт доносить, що банкові депозити остали ненарушені. Російські члени монахійського савета взивали вправдї до конфіскати фінансів і приватного майна, але инші члени савєта сьому запобігли.

НА ЛИТВІ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on May 9, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Большевики бомбардують місто Вильну.

ЛОНДОН, 7. мая. — Большевицькі війска розпочали з великою силою приступ на Вильну, столицю Литви, яку перед кількома тижнями здобули польські війска, як се доносить телеґрама з Ковна.

Вильна находить ся під сильним огнем большевицьких гармат. Завзята боротьба розпочала ся.

Поляки убили російського провідника большевиків Йоффе.

КОПЕНГАҐЕН, 7. мая. — Коли польські війска заняли Вильну, вони увязнили і розстріляли Адольфа Йоффе, бувшого російського большевицького амбасадора в Берлїні, як се доносять польські часописи, які тут нині одержано.

НА БАЛКАНІ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on May 9, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Альбанці проганяють Італійців.

ЛОНДОН, 6. мая. — Нинїшна телеґрама з Атен, Греція, до „Ексчендж Телеґраф Ко,“ доносить, що армія Альбанців під проводом Ессада Паші розбила війска італійські.

Телеґрама додає, що Італія вислала з Монастира, Сербія, нові війска на скріплене своїх війск, які понесли поражене в Альбанії.

Місто Зара в Дальмації проголосило злуку з Італією.

РИМ, 5. мая. — Мешканції міста Зари, столиці Дальмації, відбули масове віче, на якім проголосили злуку міста з італійською державою, як се нині урядово проголошено.

Аліянти рішили розоружити болгарську армію.

ЖЕНЕВА, 5. мая. — Міжаліянтська комісія приймила одноголосно рішене в справі цїлковитого розоруженя болгарської армії, як се доносить вістка з Букарешту.

У ФІНЛЯНДІЇ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on May 9, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Англія признала независимість Фінляндії.

ЛОНДОН, 6. мая. — Англійське правительство признало независимість Фінляндії і теперішне фінське правительство, як се заявив нині парляментарний секретар заграничних справ на засїданю палати послів. Заяву секретаря принято оплесками.

Рада міністрів заграничних справ в Парижи рішила на вчерашнім засїданю признати независимість фінської републики, однак під деякими услівями. Доси однак не оголошено, які услівя будуть Фінляндії поставлені.

В ХІНАХ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on May 9, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Заворушеня в Хінах з приводу мирового договору.

ПАРИЖ, 7. мая. — В Хінах прийшло до поважних заворушень з приводу, що Японія має на підставі мирового договору перейняти німецькі інтереси на хінськім півострові Шантунґ, як се доносять вісти з достовірних жерел.

Підчас заворушень в Пекіні спалено палату, в якій мешкав хінський міністер зелїзниць, приятель Японії.

Хінське правительство поручило своїй делеґації не підписати мирового договору.

ПЕКІН, 7. мая. — Хінське правительство порішило на нинїшнім засїданю візвати свою мирову делеґацію в Парижи, щоби не підписувала мирового договору, на підставі котрого Японія має перейняти німецькі інтереси на півострові Шантунґ.

Телеґрафічне получене з Хінами перервано.

ПАРИЖ, 8. мая. — Американський посол з Пекіну, столиці Хін, повідомив секретаря Ленсінґа, що всяке телеґрафічне получене зістало перерване, крім телеґрафічної лінії, яка веде на Сибір.

Японія грозить Хінам.

ТОКІО, 8. мая. — Японське правительство повідомило Хіни, що всякі протияпонські заворушеня можуть довести до заостреня відносин між обома правительствами.

В ЧЕХІЇ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on May 9, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Чеський міністер війни забив ся.

КОПЕНГАҐЕН, 5. мая. — Ґенерал Міля Стефаник, чесько-словацький міністер війни, забив ся, коли літак, яким він їхав в недїлю в околиці Войнар, на Угорщині, упав до землї. Разом з ним згинуло також двох італійських офіцирів, які кермували літаком.

В СЕРБІЇ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on May 9, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Юго-славянські війска бунтують ся.

МЕДІОЛЯН, Італія, 8. мая. — Віддїл юго-славянського війска, який вислано до Каринтії проти Австрійців, збунтував ся і вивісив червону хоругов, але опісля льояльні війска здавили заворушене, як се доносить телеґрама з Фюме.

Зразу юго-славянським війскам щастило ся. Вони посунули ся були досить далеко наперед, беручи полонених і здобуваючи гармати. Після ворохобні Австрійці приневолили їх уступити на лївий берег ріки Драви, відзискуючи полонених і втрачені гармати.

Італія одержить Фюме в 1923 р.

ПАРИЖ, 7. мая. — Предложене мирової конференції, що Італія буде вести адміністрацію пристани Фюме та що ся пристань в 1923 р. перейде під поноване Італії, було причиною, що італійські мирові делеґати згодили ся брати дальше участь у мировій конференції.

В протягу чотирох лїт має бути вибудувана для Югославян нова пристань понизше Фюме, яка буде мати зелїзниче получене зі Загребом і иншими містами юго-славянської держави.

За те Італія зрікає ть ся своїх деяких домагань щодо побережа Дальмації.

Мирова конференція зробила се предложене через французького амбасадора в Римі.

НА УГОРЩИНІ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on May 9, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Мадярські большевики здержали румунські війска над Тисою.

КОПЕНГАҐЕН, 8. мая. — Мадярські большевицькі війска здержали наступ румунських війск над Тисою.

Мадярське комуністичне правительство відкинуло предложене Румунії в справі розему і постановило бороти ся до послїдного, як се доносить телеґрама з Будапешту.

Румунське правительство поставило було яко услівє розему розбружене мадярських війск, які борють ся проти Румунії і її союзників, віддане военних матеріялів і освободженя полонених і закладників без взаїмного зобовязаня. Дальше Румунія заявила, що її війска обсадять правий берег ріки Тиси на 12 миль в глиб.

Керенський в Парижи.

ПАРИЖ, 8. мая. — Як се подають нинїшні вісти, бувший російський премієр Керенський перебуває під теперішну пору в Парижи. Однак Керенський не уділяєть ся в кругах мирової конференції.

З МИРОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on May 9, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

НІМЕЦЬКИМ ДЕЛЕҐАТАМ ВРУЧЕНО МИРОВИЙ ДОГОВІР.

Назначено Німеччині 15-дневний реченець на відповідь.

ВЕРСАЛЬ, 7. мая. — Нині пополудни вручено німецькій делеґації мировий договір, уложений мировою конференцією.

На засїданю були присутні представники 21 держав, які виповіли були війну Німеччині. Засїдане відбуло ся під проводом французького премієра, Клеманса.

ГОЛОВНІ ТОЧКИ МИРОВОГО ДОГОВОРУ.

Головні точки мирового договору, врученого дня 7. мая німецьким повновласникам у Версалю, є слїдуючі:

Альзація і Льотаринґія переходять до Франції. Всї мости, які ведуть через Рен здовж границї Альзації і Льотаринґії, позістають під контролею Франції.

Польща одержить Познанщину, часть західної Прусії (на західнім березї Висли) і більшу частину горішного Шлеску. Місто Ґданьск позістане міждержавною пристанию.

Долина ріки Саар буде тимчасово зінтернаціоналізована. Копальні угля стають власностию Франції.

Бельґія одержить повіти Мальмеді і Айпен.

Німеччина зрікає ть ся всїх своїх територіяльних і політичних прав поза Европою. Ліґа народів визначить мандаторів (опікунів) для німецьких кольоній.

Німеччина зрікає ть ся своїх концесій і територій в Хінах, відступаючи їх Японії.

Німецькі війска і власти мають опорожнити Шлезвіґ-Гольштайн на північ від каналу Кіль в протягу 10 днів по підписаню мира. Окрема комісія має контролю над голосованем в справі самовизначеня територій, положених на границї Данії.

На Гельґолянді мають бути знищені всї фортифікації. Канал Кіль має стояти отвором для всїх держав.

Німеччина признає независимість німецької Австрії, Чехо-Словаччини, Польщі і держав, утворених на пограничу колишної Росії.

Німеччина признає протекторат Франції над Мароком і протекторат Анґлії над Єгиптом.

Всї каблї (підводні телеґрафи) переходять на власність союзних держав.

Німецька армія не сьміє числити більше ніж 100.000 людий. Примусова військова служба в Німеччині недозволена.

Німеччина мусить знищити всї укріпленя на просторі 50 кільометрів на схід від Рену. Не сьміє виробляти военних матеріялів.

Военна фльота німецька може мати лише 6 великих кораблїв, однак їх величина не може перевисшати 10.000 тон. Крім того може вона мати 6 кружляків, 12 торпедовців і 12 торпедових лодок; підводні лодки зовсім заборонені.

Титулом відшкодованя за втрати, які потерпіло цивільне населене, Німеччина має заплатити на початку 5 міліярдів долярів. Решта відшкодованя має бути заплачена пізнїйше у висоті, визначеній окремою комісією.

Німеччина мусить звернути аліянтам за потоплені кораблї, числячи тону за тону. До покритя сього відшкодованя має бути ужита теперішна німецька фльота торговельна, як також нові кораблї, які Німеччина мусить зобовязати ся побудувати.

Німеччина має доставити матеріялів і робітників до відбудованя знищених територій.

Німеччина мусить згодити ся на видачу перед міжнародний суд бувшого цісаря Вільгельма і прочих, які провинили ся проти міжнародних законів підчас веденя війни.

Аліянти і Німеччина признають ліґу народів. Однак Німеччина, не будучи її членом, має признати ліґу народів в принципі.

Всї договори і умови, які Німеччина заключила з большевицькою Росією і Румунією, мають бути уневажнені.

Німецькі полонені будуть відіслані домів, але висші офіцири німецькі будуть задержані яко закладники за Німців, які є обжалувані о злочин.

НІМЦІ ВВАЖАЮТЬ МИРОВІ УСЛІВЯ ЗА ТЯЖКІ ДО ПРИНЯТЯ.

БЕРЛІН, 8. мая. — „Національ Цайтунґ“ оголосила урядове становище, яке займе німецьке правительство супроти мирових услівий.

Правительство Еберта, як доносить часопис, відмовить ся підписати мировий договір, який є обчислений на цілковите знищене Німеччини, про що сьвідчать постанови аліянтів в справі Ґданьска і долини ріки Саар. В кождім однак случаю німецьке правительство буде старати ся розпочати переговори щодо сих і инших неможливих до принятя услівий.

ГОЛОВА НІМЕЦЬКОЇ МИРОВОЇ ДЕЛЕҐАЦІЇ ХОЧЕ УСТУПИТИ.

БЕРЛІН, 8. мая. — Мирові услівя були вчера предметом довгої наради на засїданю кабінету.

З деяких політичних кругів доносять, що гр. Брокдорф-Ранцав не згодить ся на підписане мирового договору і уступить, хоч є загальне переконане, що Німеччина мусить підписати мир, бо вона находить ся в безвихідним стані.

В кождім случаю уступлене гр. Брокдорфа-Ранцава вплинуло би на значне припізнене справи мира.

"SVOBODA" (LIBERTY)
The Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893

JOSEPH STETKEWICZ, Chief editor.
ANDREW SAWKA, Business manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION:		ПЕРЕДПЛАТА:	
United States:		в Злучених Державах:	
1 year	$3.00	на рік	$3.00
6 months	$1.75	на пів року	$1.75
3 months	$1.00	на 3 місяці	$1.00
to Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$3.50	на рік	$3.50
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
Single copy 3 cents.		Поодиноке число 3 центи.	

За кожду зміну адреси платить ся 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Число телефону 498 Montgomery.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

За всі оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає.

КУПУЙТЕ НОТИ ПОБІДНОЇ ПОЗИЧКИ СВОБОДИ!

Акція за Побідною Позичкою Свободи зближаєть ся до кінця. Нині, дня 10. с. м. вечером, акція буде замкнена, а з нею буде замкнена ся остання позичка Злучених Держав.

Нехай замкнене сеї останної американської позички не оставить серед Українців ані одного, котрий має бодай малу ощадність, або може заощадити, купуючи ноти на сплати, хто би не був властителем ноти Пятої Побідної Позички Свободи!

Кождий Українець повинен вважати собі за честь бути властителем позичкової ноти американської републики, бо американські воєнні позички виграли війну для волі всіх народів.

А крім того кождий властитель ноти повинен знати, що він дуже розумно умістив свої ощадности, бо певнійшої і ліпшої льокації не міг би найти ніде у сьвіті.

Тож купуйте ноти; спішіть ся, бо час вже короткий!

І притім збирайте докладні списи Українців і Українок, що купили ноти, та через місцеві У. Н. Комітети або товариства посилайте до Головної Канцелярії У. Н. Комітету в Ню Йорку.

МИР З НІМЕЧЧИНОЮ.

В минулу середу мирова конференція у Версалю коло Парижа вручила вже німецьким мировим делеґатам услівя мира, які списано у 80.000 словах. Вони мають їх приняти або відкинути до 15 днів.

Після того мирового договору Німеччина має віддати Франції Альзацію і Льотаринґію і на 15 літ єусідну частину углевої долини Саар; на півночи має віддати Данії частину провінції Шлезвік-Гольштайн; на сході має віддати Польщі майже цілу Познанщину, майже цілий горішний Шлеск, західну Прусію по лівім березі Висли і полудневу часть східної Прусії, коли населене заявить ся за сим при помочи плєбісциту, переведеного під наглядом представників Злучених Держав і аліянтів; має віддати пристаневе місто Данціґ (Ґданьск), яке має бути міжнародне. Крім того Німеччина має зректи ся всіх кольоній і всіх островів. Відшкодованя покищо має заплатити **5 міліярдів (білїонів) долярів**, а решту має їй означити спеціяльна комісія. Воєнна фльота і армія німецька має бути дуже обмежена; укріпленя острова Гельґолянд (недалеко Бремен) мають бути знищені, а таксамо в граничнім пасі з Францією.

Се головні услівя мира з Німеччиною.

Німці вважають, що вони є заострі для них, але мимотого ті услівя є справедливі і є надія, що Німеччина їх прийме і в короткім часі настане мир між нею і другими державами.

Мирові услівя має дістати в сих днях також німецька Австрія, Мадярщина і Болгарія.

Коли і вони підпишуть мир, то вже в значній части Европи запанує спокій. Сстанеть ся ще до помиреня східна Европа, де ще доси шаліє большевицьке авантурництво.

АНҐЛІЙСЬКІ І АМЕРИКАНСЬКІ ЧАСОПИСИ ПРО УКРАЇНУ.

В останнім зошиті анґлійського чвертьрічника „Ді Единбурґ Рівю" появила ся довша статя про Україну зпід пера одного анґлійського автора, що підписуєть ся буквами **„О. де Л."**, а котрий дуже добре знає відносини у східній Европі. Огляд його про Україну, в якім він особливо добре представив суспільні і економічні відносини, є загалом дуже добрий і прихильний українському народови. Є в статі лише кілька дрібних неточностий в інформаціях, однак через те статя не тратить своєї вартости.

Минулого тижня появилась в нюйорськім тижневнику „Ді Індепендент" довша статя під заголовком „Що діялось на Україні", в якій автор **др. Едвін Слоссон** (літературний редактор сеї часописи) представив старанно і справедливо останні події на Україні, а яку кінчить зазивом до Америки, аби станула до помочі українському народови в Европі.

В популярнім і дуже поширенім американськім тижневнику „Ді Літерері Дайджест" появила ся **за сей тиждень** (з дня 10. с. м.) довша статя п. з. „Юкрайн". Статя займає три сторони (37, 38, 41) і додана до неї мапа України.

Майже ціла статя се головні виімки з уступу про Україну **з недавно виданої книжки Ізаака Дон Левіна** п. з. **„Ді Резуректед Нейшенс"** (воскресші народи), в якій автор (І. Д. Левін — се американський журналїст, родом Жид з Росії) зі знанем історії і відносин на Україні говорить про український нарід і його змаганя до волї. При кінци сеї статі редакція додала уступ про українську мову з книжки **проф. д-ра Степана Рудницького** п. з. „Юкраін".

Мапа України, додана до статї, є майже цілком докладна і справедлива (північна частина Холмщини зазначена яко польська, хоч по правді є тільки польські меньшости в цілій Холмщині, але збитою масою Поляки не замешкують ані кусника Холмщини).

Сю статю поручаємо кождому Українцеви в Злучених Державах, аби сам читав або дав другим до читаня.

Часто буває по американських ґазетах богато московських або польських брехонь про Україну і український нарід, а ся статя дуже богато може помогти до убитя таких брехонь.

Тижневник „Літерері Дайджест" (се грубий зошит, 158 сторін) **можна купити в кождім місті на стендах за 10 центів, тож радимо кождому, хто вміє читати по анґлійськи, або знає Американців або чужинців, щоби купив собі один або більше приміриків сього тижневника з дня 10. мая с. р. і старав ся як найбільше його поширити, а тимсамим поширити в Америці знане і розуміне Української Справи.**

ДЕЛЕҐАТИ ВІД УКРАЇНЦІВ У ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ НА МИРОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ.

(Статя надіслана з Ню Йорку).

Українські іміґранти в Злучених Державах, бажаючи волї і свободи свому народови, бажаючи видіти і свій нарід у всесьвітнім „вольнім колі", постановили на Всеукраїнськім Зїзді в Ню Йорку — між иншим — вислати своїх представителів до Парижа на мирову раду, де куєть ся доля всіх бувших поневолених народів, а між ними і народу українського. Рішили вислати делеґацію ще й тому, аби показати сьвітови, що в Українців, де-б вони під сю пору не знаходились — є одна загальна думка, одна спільна ціль, однакове бажане, а се: по довговіковій неволи — свобода і воля українському народови, суверенність Української Народної Републики. Рішили — устами своїх послів на Всеукраїнськім Зїзді — подати помічну руку Державній Делеґації з України своїми репрезентантами і поміч матеріяльну. Всї свої рішеня і постанови поручили до виконаня вибраному через себе У. Н. Комітетови, або радше екзекутиві того Комітету.

Та не легкою річию було екзекутивному комітетови виконати, сповнити волю послів Всеукраїнського Зїзду. Стараня о перепустку на мирову конференцію для делеґації від американських Українців натрафляли на непоборимі перешкоди, піставлювані „братями Славянами" ляцького та московського походженя, а також і „своїми" донощиками і клеветниками. Але помимо ріжних колод від чужих і своїх донощиків праця, котру український загал в Америці поручив Укр. Нар. Комітетови, при помочи впливових Американців увінчалась успіхом.

Є між Українцями в Америці деякі люди, котрі мають претенсії називати себе провідниками, а то й оборонцями українського народу. І ті власне людці, довідавши ся, що У. Н. Комітет, а зглядно його екзекутива, сповняє волю українського загалу, накинули ся в нечесний спосіб на У. Н. Комітет та на членів делеґації, мовляв: конґресмен Джеймс Ґеміл не розуміє ть ся на українській справі, а др. К. Білик є цинік в українській справі і русофіл.

Кождий здорово думаючий чоловік зрозуміє, що ані конґресмен Ґеміл, ані др. Білик не є післані до Парижа на те, щоби вести українську політику на власну руку, але на те, щоби стати до помочи Державній Делеґації з України і підчинити ся розказам голови згаданої делеґації, Гр. Сидоренка, що вони й зробили.

Чи конґресмен Ґеміл розуміє ть ся на справі українській і чи розуміє змаганя українського народу до волї, я тут доказувати не буду, бо ті, що поручили конґресменови Ґемілеви заступництво українських іміґрантів у Злучених Державах в Парижи, знали вже давно сего конґресмена яко знавця і п р и х и л ь н и к а українських справ. Їм було відомо, що конґресмен Ґеміл немало труду положив при виєднаню „Українського Дня" в 1917 році.

І екзекутива У. Н. Комітету не могла зробити ліпшого вибору, як покликати на делеґата від Українців у Злучених Державах згаданого добродія, котрий своїм високим впливом став ся мостом між Загальною Українською Делеґацією а дипльоматами Злучених Держав на мировій конференції в Парижи. Чи др. Кирило Білик — син хлопський, котрий своєю мозольною працею в день у фабриці, а вечерами в школі вибив ся на становище лікаря — будучи майже через три роки головою Федерації, був „циніком в українських справах і русофілом", про се повинні були знати ті, котрі покликали його на становище предсідателя Федерації. Видно, що він ним тоді не був, коли вони мовчали... Але як др. Білик покинув їх авантурничу політику і пішов за голосом народу, то тоді паничі і деякі отці духовні зробили його „циніком в українських справах і русофілом".

Подивім ся, що той „цинік і русофіл" робить для українського народу в Парижи; як він висловлює волю того народу, котрий дав йому мандат.

Передімною американська часопись „Ді Ню Йорк Геральд" з вівтірка, 22. цьвітня б. р., в котрій телеґрама з Парижа доносить слідуюче: „Джеймс А. Ґеміл, конґресмен з Ню Джерзи, представив членови американської мирової делеґації, полковникови Гавзови, д-ра Кирила Білика, делеґата американських Українців в українській місії в Парижи. Др. Кирило Білик з полковником Гавзом подрібно розбирав положене на Україні і заявив йому, що Українці надіють ся утворити українську републику на подібних основах, що й Злучені Держави, та що їх бажанем є освободити ся зовсім зпід контролї Росії".

Коли паничі з деякими панотцями уважають, що сей висказ, ся заява, котру др. К. Білик зложив перед полковником Гавзом, а котру припоручив йому український нарід в Злучених Державах устами У. Н. Комітету, боронити суверенність Української Народної Републики спільно з краєвою делеґацією, є цинічна і русофільська, то тимсамим вони називають змаганя до волї всього українського народу цинічними і русофільськими.

Роботу народних шкідників і донощиків український нарід затямить собі добре і осудить та назве по імени, як прийде на се слушний час.

Ми, українські іміґранти в Америці, повинні всі як один стояти і на дальше під одним національним прапором та підтримувати морально і матеріяльно в боротьбі за волю і свободу українського народу всїх тих, котрі посьвятились українському народови і не вагають ся нести в потребі і те, що найдорозше кождому чоловікови: своє житє!

Най жиє Українська Народна Република!

Юліян Павчак.

УКРАЇНЦІ НА ПЕРЕГОВОРАХ.

(Лист з Парижа).

Переговори між поодинокими представниками держав а українськими делеґатами ведуть ся дальше. Саме тепер українські делеґати найбільше працюють з Естонцями, Литовцями, Ґеорґійцями (Грузинами) та провідниками кубанських козаків, які є тепер в Парижи. З другої знов сторони ідуть переговори з французькими дипльоматами, італїйськими та декотрими з невтральних держав.

Добр. Осип Меґас веде роботу дипльоматичну між американськими і британськими державними людьми, які становлять рішаючий елемент на мировій конференції. Як заявив недавно один з визначних американських представників в Парижи д. Меґасови, то Американці ніколи не допустять до сего, щоб Україні, яко державі і яко народови, стала ся яка кривда.

„Запевніть від мене всіх ваших товаришів в Парижи, що без огляду на се, які комбінації роблять Польща, або Румунія, або другі держави, ми ніколи не позволимо на се, щоб один нарід гарбав землю від другого. Вас інтересує галицька Україна саме тепер найбільше. Ваші провідники в Галичині зробили добре, що перестали бити ся з Поляками і почали вести мирові переговори. Чи Львів був би здобутий Поляками чи Українцями, то для мирової конференції се не робить найменьшої ріжниці. Мирова конференція буде держатись принципів справедливости, за які весь американський нарід увійшов і бив ся у сій великій війні. Я дуже добре розумію, що Поляки хочуть мати ваші бориславські копальні нафти, і хотяй би вони самою фізичною перевагою їх забрали, то се не змінить рішеня мирової конференції в її осуді щодо остаточного розділеня галицької території між Українців і Поляків".

Коли знов д. Меґас навів численні докази французького втручуваня в домашні і територіяльні спори української держави, не маючи на се припорученя від мирової конференції, і коли дальше д. Меґас перевів богато редакційних передовиць з офіціяльного органу французького правительства, „Ле Тем", на се все впливовий Американець засьміяв ся сердечно: „Нехай вони собі роблять, що хочуть, ми на їх роботу не оглядаємось. Мусите відріжнити навіть офіціяльні французькі органи від мирової конференції, яка лиш одна рішає і буде рішати про спірні квестії між поодинокими народами і державами Европи, а ніхто другий. Для нас, Американців, ні „велика" Польща, ні „велика" Румунія, ні „велика" Литва не істнує, хотяй би які великі політичні мапи вони собі малювали; **кермуємо ся лиш етноґрафічними фактами між народами, як проголосив давнійше президент Вілсон**".

„(Український Голос").

ІНТЕРЕСНА ПЕРЕПИСКА ЦЕРКОВНИХ ДОСТОЙНИКІВ У ЛЬВОВІ.

У польських часописях в Злучених Державах находимо два інтересні листи: римсько-католицького архиепископа, звісного вшехполяка і русиноїда Йосифа Більчевского, і греко-католицького архиепископа митр. Андрія Шептицького, з яких змістом не від річи буде познакомити ся нашим читачам. Дивним трафом, чи навмисне, лист архиепископа Більчевского поданий лише у виїмках; видко, були там річи, котрих не хотіло ся подати до публичного відома, а властиво котрі умисно хотіло ся затаїти; про лист архиепископа і митрополита Шептицького говорить ся, що він „повний облуди і так мало показуючий доброї волї у сего польського ренеґата, а днесь морального опікуна злочинної діяльности українських аґітаторів".

1) Лист архиеп. Більчевского до митр. Шептицького з дня 6. падолиста 1918 (у виїмках).

Над нашим містом висить страхіте, якого не зазналисьмо тут в найгірших хвилях зі сторони якогонебудь наїзду і яке не впало на ніяке инше місто в часї сеї війни в такім як у нас виді. Не хочу входити в се, чи у нас вибух тої гейби нової війни, викликаний руським вамахом в ночи 1. падолиста, був конечний. Але всюди і завсїди у війні був хтось, хто брав на себе відвічальність за порядок, як рівнож за безпеченство спокійних мешканців. У нас тепер у тїй части міста, котру взяли під свою владу руські жовніри і Укр. Нар. Рада, пораз перший видимо що иншого.

На улицях патролюючі руські жовніри стріляють що хвиля, спричиняючи жертви в убитих і ранених, переважно жінках і дітях. Свободу руху в місті, навіть поза лінією боротьби, знесено. Без нараженя житя не виходить ся з дому. Навіть тіл померших людий не можна винести і трафляють ся случаї, що лежать вони у мешканю від 6 днів, т. є. від початку теперішних подій, без похорону. Лікарі не можуть відвідувати хорих; населене боїть ся виходити по закупно щоденної поживи; довіз застановив ся; склепи позамикано. Бідні жінки з плачем вертають з пустим кошиком до своїх домів, у яких чекають їх голодні діти. Для побільшеня страхітя випущено з вязниць злочинців і убийників.

Навіть строгі воєнні права не позволяють на щось подібного. А чейже се є хвиля, коли війна вже всюди кінчить ся і коли воєнні злочини стають перед судом. В сій хвилї поступати в такий спосіб можна лише без розгляненя своєї совісти і почутя відвічальности.

Яко католицький пастир до католицького пастиря звертаюсь до Вашої Ексцеленції в надії, що Ексцеленція не занедбає взяти сего під розвагу, що дїєть ся, і вплине на українську раду народну, щоби положила конець тим застрашаючим і нічим не даючим ся оправдати відносинам.

2) Відповідь митр. Шептицького.

У Львові, 7. падолиста 1918.

Ваша Ексцеленціє, Високопреп. Отче Архиепископе!

Лист з 6. падолиста одержав днесь около 12-тої і я зробив, що в моїй силі, т. є. написав до команданта української армії, просячи о видачу нової заборони непокоєня населеня і приказу придержуваня гуманітарних засад і приписів міжнародного права.

Позволю собі однак звернути увагу Вашої Ексцеленції на се, що богато неприємностий, на які Ексцеленція нарікає в імени населеня, здають ся натуральними консеквенціями, від яких і ми тут по тій стороні боєвої лінії дуже терпимо. В будинках св. Юра ми є інтерновані і обстрілювані, так що нема мешканя без вибитих кулями вікон. Катедра також потерпіла, часто до вікон стріляють до припадково у вікні показуючих ся, ревізії в пошукуваню за оружем всюди відбувають ся і щоденно, причім сьвященикам грозить ся смертию, помимо того, що всї домаганя леґіоністів добровільно сповняють ся. Під нествердженим претекстом стрілів з вікон арештовано мого брата о. Климентія (Студита, давнїйше, перед вступленем до монастиря, Казимира Шептицького) і всїх монахів його дому, хотяй в дійсности в цілім домі ніякого оружа не найдено.

В ночи виломили двері у моїм домі і в домі капітули, і т. д. і т. д.

Сумно дуже, що апарат адміністраційний міста не функціонує як повинен і що через те терпить заосмотрене населеня в поживу. В суботу було вже прийшло до порозуміня між українським правительством а маґістратом, а чому прийшло до розбитя? Анархії і я дуже бою ся і перед нею остерігав часто, послідний раз на проповіди в катедрі минулої неділї; а бою ся її особливо тому, що всї можуть одержати оружє і ніхто не повинуєть ся приказови зложити його.

Один Бог може нещасне наше місто і нещасний наш край хоронити перед грозячими небезпеками. Для того пропоную, щоби ми в найблизшу неділю всї три разом (до архиеп. Теодоровича не пишу, бо лекше з ним Вашій Ексцеленції порозуміти ся) кождий у своїй катедрі місто і край посьвятили Найсолодшому Серцю Господа Ісуса з просьбою о відвернене від нас домової війни й анархії. Я се з духовенством тут у св. Юрі зроблю і про тесаме Вашу Ексцеленцію і Архиеп. Теодоровича прошу.

З висказами найглибшого поважаня пишусь відданим слугою і братом во Христі.

Андрей Шептицький, Митр.

Мимо ворожих нападів на Лїґу Народів, вона перемогла всі перепони та увійшла між народи через браму мира.

УКРАЇНСЬКА НІЧ В НЮ ЙОРКУ.

В сю **суботу**, дня 10. мая с. р., в останний день акції за Побідною Позичкою Свободи буде в Ню Йорку для маніфестації за позичкою українська ніч, устроєна Українцями і управою Другого Резервового Дистрикту Побідної Позички Свободи.

Українці зберуть ся вечером перед 7-мою годиною в Народнім Домі при 217-19 Іст 6-та улиця, відки точно о 7-мій годині двигнеть ся український похід при звуках американської банди. Похід перейде 8-мою улицею до 5-тої евені і дальше 5-тою евенею буде іти аж до 44-тої улиці, а відтак перейде на схід до Парк евеню, на якій займе пять блоків, від 44-тої до 49-тої улиці.

Там власне буде уладжена Українська ніч, перед підвисшенєм і пірамідою.

Буде співати нюйорський Український Хор в народних строях і будуть промови в мові українській і анґлійській.

Початок точно о 8-мій годині.

Нюйорська Українська Громада, яка головно уладжує сю українську ніч, **просить Українок з Ню Йорку й околиці,** аби в суботу вечером (перед 7-мою годиною) прибули до Народного Дому **в народних строях** і взяли участь в поході. Також **всі українські товариства з Ню Йорку й околиці і всіх Українців взагалі просить ся до громадної участи в поході.** Добре було би взяти прапори.

Численним походом і громадним збором перед пірамідою та поважною поставою заманіфестуємо перед американською публикою нашу єдність, наше замилуване до орґанізаційної праці і наш патріотизм.

Приходіть самі і кличте **других!**

Сказати неправду, щоби вихопити ся з клопоту, запровадить тебе до більшого клопоту.

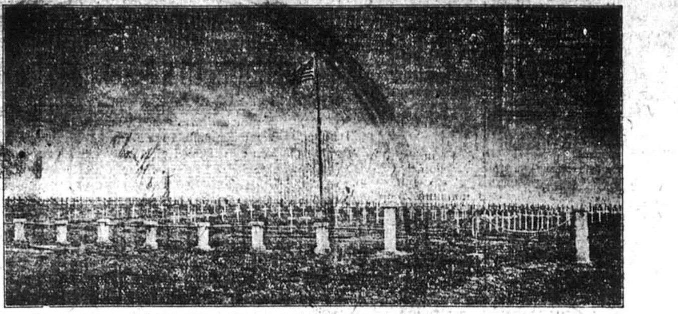
ГОДИНИ ПРАЦІ І ЗДОРОВЛЄ ЖЕНЩИН.

Ціла маса фактів зібрана і виказана промисловими знавцями в Европі й Америці наглядно показує, які дуже шкідливі наслідки для здоровля женщин мають довгі години праці. Під впливом тих доказів навіть найвисший суд Злучених Держав признав право окремих стейтів законами вимусити скорочене робучого часу. В декреті, виданім одному судови в Ореґон, котрим признаєть ся конституційним закон, обмежуючий години праці, найвисший суд заявляє: Здоровлє є основою держави. Жаден нарід не може поступати вперед, коли його робітники окалічені від неустанного напруженя. Витрачене людської енерґії через надмірний час праці являєть ся національною втратою.

В Злучених Державах на загал зростає тенденція до скороченя робучого дня. Загальний досьвід з лихими наслідками надмірної праці привів до того, що більшість стейтів завела в себе закони обмежуючі робучі години для женщин. В 20 стейтах робучий день обмежений до осьми годин. Тільки в 6 стейтах нема ніякого законного обмеженя, ніякої охорони для здоровля горожан. В тих стейтах буває, що женщини працюють понад всякий час і понад сили. Перегляд промислових відносин в однім такім стейті показує, що в 30 процент фабриках робучий день для женщин, без „овертайму", тривав 10 годин або й більше. З „овертаймом" робучий час доходив до 65, 75, 80, а в одній автомобілевій фабриці до 88 годин.

Разом з тим, як число женщин в промислі неустанно зростає, збільшаєть ся й небезпека для здоровля нації і виступає потреба обмеженя їх праці до можливо найнизшої міри.

ЗБИРАЙТЕ І СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА 100.000-НИЙ ФОНД ОБОРОНИ ГАЛИЧИНИ!

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЦВИНТАР НЕДАЛЕКО СОАСОН У ФРАНЦІЇ.

Є ВИ ВДЯЧНІ?

НА БОЄВИХ ТЕРЕНАХ У ФРАНЦІЇ --- ДЕ КОЛИНЕБУДЬ ЄНКИ СЛУЖИЛИ ЗА МОРЕМ --- ВОНИ ДАЛИ ВСЬО, АБИ ВИ БУЛИ ВІЛЬНИМИ --- 72.000 АМЕРИКАНСЬКИХ ХЛОПЦІВ, КОТРІ СЕРДЕЧНО ЛЮБИЛИ ЖИТЄ І ЖАРТИ.

ЗА ВАС 200.000 ВПАЛО РАНЕНИХ НА ФРОНТІ --- ДЕСЯТКИ ТИСЯЧ ОКАЛІЧІЛИ НА ВІКИ.

ЗНОВА 1,250.000 ИНШИХ АМЕРИКАНЦІВ ЖЕРТВУВАЛИ ЗА ВАС СВОЄ ЖИТЄ НЕДАЛЕКО ШАТО-ТІЄРИ, СТ. МІГІЄЛЬ, В АРГОНАХ І НАД МЕЗОЮ.

Є ВИ ВДЯЧНІ? АМЕРИКАНСЬКІ ЕКСПЕДИЦІЙНІ ВІЙСКА ВІДПОВІДЯТЬ НА СЕ ПИТАНЄ НЕ ПІСЛЯ ЧИСЛА ПРАПОРІВ, ЯКИМИ ВИ БУДЕТЕ ПОВІВАТИ, КОЛИ ВОНИ ПОВЕРНУТЬ ДОМІВ, АЛЕ ПІСЛЯ ТОГО, СКІЛЬКИ ВИ КУПИТЕ НОВОЇ ПОБІДНОЇ ПОЗИЧКИ СВОБОДИ. АМЕРИКАНСЬКІ ЕКСПЕДИЦІЙНІ ВІЙСКА ЗВЕЛИЧАЛИ НИНІ НОВУ АМЕРИКУ, ДО ЯКОЇ ВОНИ ПОВЕРТАЮТЬ ЗІ СВОЄЮ РОБОТОЮ, А НЕ СВОЇМ КРИКОМ.

КОЛИ НЕ БУДЕ БІЛЬШЕ ПООДИНОКИХ ПІДПИСЧИКІВ НА ПОБІДНУ ПОЗИЧКУ НІЖ НА ИНШІ ПОПЕРЕДНІ ПОЗИЧКИ, КОЛИ ВОНА НЕ ПЕРЕЙДЕ НАДМІРНО СВОЮ ОЗНАЧЕНУ СУМУ, --- АМЕРИКАНСЬКІ ЕКСПЕДИЦІЙНІ ВІЙСКА ВИРОБЛЯТЬ СОБІ РАЗ НА ВСЕ ПОНЯТЄ, ЩО СТАРЕ ГОВОРЕНЄ --- ЩО РЕПУБЛИКИ Є НЕВДЯЧНІ --- Є ПРАВДИВЕ. ВОНИ НЕ БУДУТЬ СЛУХАТИ ЖАДНИХ ОПРАВДАНЬ --- ЖОВНІР СЬОГО НЕ ЗНАЄ.

СЕ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ВАС ПОКАЗАТИ ДВОМ МІЛІОНАМ МУЩИН, КОТРІ БОРОЛИ СЯ ЗА ВАС, ЩО ВИ --- ЩО АМЕРИКА Є ВДЯЧНІ.

КУПУЙТЕ ЯК НАЙБІЛЬШЕ ПОБІДНУ ПОЗИЧКУ. СЕ Є ОДИНОКИЙ ПРАКТИЧНИЙ СПОСІБ ЗАДЕМОНСТРУВАТИ СВОЮ ВДЯЧНІСТЬ ЦІЛОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ ЕКСПЕДИЦІЙНОМУ ВІЙСКУ ЗА СЕ, ЩО ВОНО ЗРОБИЛО. І СЕ Є ОСТАННЕ, ЩО ВИ МОЖЕТЕ ЗРОБИТИ --- ПОЗИЧИТИ ВСЬО ДО ОСТАННОГО ДЕРЖАВІ, КОТРА БОРОЛА СЯ ЗА ВАС ДО ОСТАННОГО.

ЧЛЕН А. Е. В.

Се місце наняла для правительства під оголошенє Victory Loan

Metropolitan Life Insurance Co.

в користь своїх членів, які посідають більше як двайцять міліонів поліс на суму висше чотирох і пів біліонів долярів асекурациї, а для яких забезпеченя ся компанія держить понад сім сто двайцять міліонів долярів в резерві, кромі других маетків. Робітники сеї компанії розпродали Бондів Позички Свободи і Военних Щадничих Марок на повисше $133,000,000 і дальше їх продають. Компанія посідає Бондів за $80,000.000 і наміряє закупити за богато міліонів долярів з нової позички, яку ся компанія уважає за найбезпечнійшу льокацію в сьвіті.

INVEST

GOVERNMENT LOAN ORGANIZATION
Second Federal Reserve District
LIBERTY LOAN COMMITTEE
120 Broadway . . . . New York
FOREIGN LANGUAGE BUREAU
Flat-Iron B'ld'g, ... New York.

ДОПИСИ.

STAMFORD, CONN.

Проєкти на часі.

Українці в стейті Конетікут се переважно фабричні робітники і часові еміґранти. 85% тих українських еміґратів полишило в краю найблизшу родину і тепер нетерпеливо вижидають привернєня комунікациї, щоби до рідні вернутись. Остатними часами шовінізм американських псевдо-патріотів під претекстом американізациї з дня на день побільшає ради безробітних чужинців, і як то вже наша преса попередніше нотувала, заставляє тих людий до масового протесту і жаданя праці, або висланя їх до рідного краю. Зростаюче безробітє з одної сторони, а сходяча зоря независимости України з другої наглять децизію українських еміґрантів до повороту.

Маючи нагоду і обовязок, яко репрезентант зі стейту Коннетікут до Українського Народного Комітету в Америці, доглянути, аби все, що лише належить до компетенциї У. Н. Комітету, також і з сеї ситуациї, підпорядкувати дасть ся, осьмілюсь домагати ся, щоби воно в користь нашої еміґрациї У. Н. Комітетом переведене було. Фактом отже є, що велика часть нашої еміґрациї зачне скоро вертати на Україну, а задачею У. Н. Комітету повинно бути ту справу взяти під свою опіку.

Чужі сили нас з рідного краю гнали і чужі на нашій поневірці користали. Находить час положити тому конець. Правда, ми маємо вже українські бюра, дирекції й аґенциї. Декотрі з них цілий час війни жили надією заробку зі спродажи карт і пересилки гроший по війні, однак ми не сьміємо переносити приватні інтереси одиниць понад безпеченство загалу і обовязок У. Н. Комітету. Тут не розходить ся о заробок, але о офіціяльне урегульоване й опіку ресміґрациї та улекшене українським еміґрантам повороту до горожанських прав на Україні. Необхідним отже є повторити недалині замах Федерациї на Ексченж і властителі Укр. Амер. Бюра в Ню Йорку повинні перше зрозуміти, що прийшов час їх капітуляциї. Також другі повинні піддати ся ліквідациї, тимбільше, що У. Н. Комітет, перенявши на себе справи, коли не директорів то робітників певно потребувати буде.

На Україну поверне також значне число молодих, енерґічних, осьвідомлених і спосібних людий, для котрих на рідній земли під польським панованєм хліба забракло і котрі тепер там будуть пожадані, тому і не диво, що здорово думаючі Українці в стейті Коннетікут серіозно застановляють ся над тим, як би найскорше і найпевнійше вернути тих людий вітчині такими, щоби вони могли бодай в части заступити упавший в обороні рідного краю цьвіт нашої національної сьвідомости і независимости. Вернути тих людий такими значилоб більше піж міліонові грошеві жертви і дійсним сповненем нашого обовязку. І коли У. Н. Комітет не знайде в собі досить енерґії до переведеня висше наведених наглих проєктів, то я осьмілююсь заявити, що знані і заслужені народні трудівники з Коннетікут (котрих імени подати я не є уповажнений) є здецидовані свої проєкти переформувати. Тому я вважав за відповідне подати сї проєкти під загальну дискусію через часопись.

Іван. Каштанюк.

—o—

PHILADELPHIA, PA.

Величава українська маніфестація.

В неділю, 4. мая, відбув ся в Філядельфії величавий український похід і віче в справі Пятої Побідної Позички Свободи. Уряджене маніфестациї і віча заняв ся місцевий Український Комітет. В полудне зібрали ся маси місцевих Українців на улици Френклін, коло катедри, і о першій годині похід двигнув ся до обширної галі Геррек театру. В поході взяло участь що найменьше чотири тисячі Українців. На чолі походу їхали полісмени на конях, за ними українські вояки несли американський прапор, „сервіс флеґ", на якім було понад сто зьвізд на означене числа українських вояків з Філядельфії в американській армії, та великий український синьо-жовтий прапор. За знаменитою орхестрою, що пригравала до походу, слідувала президія місцевого Українського Народного Комітету, а саме: п. Т. Гриццей, п. Р. Слободзян, п. І. Борисевич, п. Е. Якубович, п. М. Климко і п. П. Кирилюк. В автомобілю їхали: Вир. о. М. Кінаш, місцевий парох і др. Юліян Чупка, адвокат. Відтак слідувала дітвора з Українського Сиротинця в білих одягах. Попереду дітвори йшла дівчинка, що символізувала американську Свободу з американським прапором, а по боках панни Галя і Єлисавета Кінаш, одіті в український народний стрій. За дітворою Сиротинця йшли школярики місцевих українських шкіл, а за ними дівчата несли великий американський прапор, за котрим ішов місцевий хор ім. Лисенка з управителем п. А. Гелою. За хором поступали всї місцеві українські організациї, товариства і сестрицтва із всіх українських дільниць Філядельфії і з Френкфорд. Звертали на себе увагу головно Українські Січовики в одностроях. Пригадував ся факт, що там на рідній земли наші війска ведуть завзятий бій против ворогів. Похід був одним словом величавий, такий, що рідко його можна побачити. На легкім весняним вітри маяли американські й українські прапори. Десятки таблиць з написями вказували, що Українці радо прийдуть з помочею американській демократиї. Поважно двигались ряди народу улицею Спрінґгарден і Брод. Похід розтягав ся на яких пятнайцять блоків. Був би він ще більший, як би і ті Українці, що йшли боками, були прилучили ся до рядів. А було їх більше між тисяча.

Коло міської галї, перед статуею Свободи, весь похід спинив ся. Хор відсьпівав американський гимн, а музика відтак грала тойсамий гимн. Тисячі людий стояли з відкритими головами, у воздусї розходив ся могутний гимн, а прапори маяли на вітрі. Тисячі Американців, що стояли по боках Українців, витали їх невмовкаючими оплесками.

Коло третої години Українці заповнили по береги велику галю Ґеррік театру. Віче отворив голова місцевого Українського Народного Комітету, п. Т. Гриццей. Першу бесіду по англійськи виголосив адвокат Ґріффін, по нім говорив судія Боффінґтон і п. Стотсбури. Присутні нагорожували бесідників бурею оплесків. Особливо підчас бесіди судії Боффінґтона і п. Стотсбури оплески не вмовкали. П. Стотсбури сейчас взяв від Комітету бонд за 10 тисяч долярів.

По українськи говорив Вир. о. Кінаш. В бесіді вказав на наші зобовязаня супроти Америки, та на ту боротьбу, яку наші брати ведуть на рідній земли. Підчас промови Вир. о. Кінаша раз-в-раз на галї розлягали ся гучні оплески. Кождим разом, коли Вир. бесідник згадав імя президента Вілсона, Америки, нашого міністра Григорія Сидоренка, України і її армії, галя наповнялась довгими оплесками й окликами. Після бесіди Вир. о. Кінаша говорив ще по англійськи адвокат др. Чупка, а послідну бесіду виголосив по українськи п. Роман Слободзян. Його бесіда була така пориваюча, що оплески де перервались. По кождій бесіді співав американські й українські пісні хор ім. Лисенка разом з хором Сиротинця під знаменитою управою п. А. Гели. На закінчене голова У. Н. Комітету в Філядельфії, п. Гриццей, подякував публиці за участь і візвав присутних, аби купували бонди. Хори відсьпівали американський і український гимн і присутні почали розходитись домів. Підчас віча закуплено бондів на суму 25 тисяч долярів.

—o—

SCRANTON, PA.

Засноване У. Н. Комітету.

Прочитавши в ч. 46 „Свободи" виказ жертв на Фонд оборони Галичини після місцевостий, стало встидно тутешним Українцям, що їх поставлено аж на 134-те місце зі сумою $38.00. (Ті гроші зложили члени 123-го відділу У. Н. Союза). Як то, мовляв, Скрентон, такий славний зі свого патріотизму в давнійших літах, мав би бути тепер байдужим в часі найбільшої потреби? Дня 27. цьвітня зібрала ся громадка сьвідомих Українців і порішили посунути число 134 хоч на 10-те місце. Присутні сейчас зложили готівкою, або декларували, висше 200 долярів.

Тут належить згадати, що один наш земляк, Василь Булик, не бізнесмен, ані не професіоніст, але простий робітник, жертвував $60.00, а попередно вже зложив $5.00, отже разом $65.00. Василь Булик походить з Пристани, повіт Жевква, Галичина. Се не перша жертва Булика на народні цілі, бо коли тільки були які збірки, він ніколи не поминув їх більшою вкладкою.

Відтак вибрано місцевий Український Народний Комітет на місто Скрентон, а також колєкторів на кожду часть міста, і народна робота поступає вперед.

До У. Н. Комітету ввійшли слідуючі: Василь Тарас, предсїдатель; Василь Гришко, секретар; Михайло Коцюбка, касієр. Колєктори: На 7-му улицю Филип Демкович і Мих. Коцюбка; на Флєц-Бродвей Іван Маяк і Петро Задоліцний; на Тріпс Парк Іван Тарас і Стефан Калакука; на Пайн Брук Іван Цицик, Олекса Бака, Максим Дикоптий і Григорій Трач; на Брісбен і Норт Скрентон Антін Гриб і Петро Дочич.

Дорогі сини України! Коли ті колєктори загостять до Ваших хат, не пустіть їх з порожними руками. Жертвуйте, що можете, бо тепер Ваш цент заважить на вазї золота, коли кует ся доля України. Може Україна ніколи вже не буде потребувати Вашої помочи, коли вибєть ся спід ляцького панованя. Але тепер поможіть, бо „время люте".

В. Гришко.

„І МИ БУДЕМО КУПАТИ СЯ В КРОВИ" --- КАЖЕ СОЦІЯЛІСТ.

(Допись до „Канадійського Фармера").

В початках ширеня науки Христової не приходило так легко, як нині. Воно не приходило лекше, як тепер ширене соціялізму, бо сторонники ріжних вір, під той час вже істнуючих, бороли ся заїло проти своїх релігійних конкурентів, як сторонники капіталу борють ся нині зі сторонниками і визнавцями науки Карла Маркса.

Переслідуванє визнавців віри Христової провадило ся у варварський спосіб. Найменьше підозрінє приносило смерть через спаленє. Християн вкидувано тисячами між диких голодних зьвірів. Тисячі людий тратили лише за те, що вони вірили не так, як їм наказувано.

Думав би хтось, що люди, які стільки перетерпіли горя та муки за свою віру, будуть вміти пошанувати свободу віри ближнього свого. Та не так стало ся.

Християни, прийшовши до власти, показали ся такими-ж варварами, як були їх противники. Вони таксамо як погани убивали тисячами людий, котрі инакше вірили.

Св. інквізиція буде завсіди одною з найгірших сторін історії католицизму.

Та хотяй історія так страшно осуджує інквізицию і переслідуванє перших християн, то таки і в нинішній людині показуеть ся одідичений потяг до варварства і жорстокости. Сей потяг у многих людий тільки притаїв ся і вибухає за першим-ліпшим подразненем.

За доказ може послужити між иншим дикість, яку можна добачити час від часу на шпальтах большевицької часописи „Робітник".

Сї люди, які приписують собі патент на імя соціялістів, на стільки не розуміють соціялізму, що під приходом соціялістичних порядків розуміють пагоду завести другу св. інквізицію.

Не хочу безпідставно критикувати та накидатись на „Робітника". Я подаю лише вкоротці думку одної дописи в „Робітнику", поміщеної без редакційних пояснень, отже одобреної редакцією.

„Дивіть, — говорить дописуватель „Робітника" — як берлінські різники ріжуть німецького робітника; дивіть, як німецька буржуазія купаеть ся в пролетарській крови"... Дальше приготовляє читачів „Робітника", щоби не дивувались, що і в него не лучша натура від берлінських різників і так продовжає:

„Але приходить час, що і ми будемо мати силу зміряти ся з нашими гнобителями; прийде час, що і ми будемо купатись в людській крови. Вже от, от, і ми встромимо в них свої пазурі, а вони будуть падати на коліна та просити ласки й помилуваня".

Чи се соціяліст так говорить? Він ридуєть ся тим, чим соціялісти погорджують; він проповідує насильства, котрих соціялісти всіми своїми силами хотять раз на завше позбутись. Він каже, що буде різати буржуазію тоді, коли вона буде вже розоружена.

Чи се є зрозуміне свободи, братерства, мира і людяности?

Чиж не можуть дописувателі „Робітника" лучше бачити, що кров, яка проливаеть ся на улицях Берліна, Петрограду, Москви, Будапешту, се ніщо инше, як наслідок несьвідомости?

Несьвідомий чоловік мордує не тому, що він знає, що робить, але тому, що він так навчив ся за старого ладу. Мордувати навчив його не соціялізм, а кайзерський, королівський або царський порядок.

Соціялісти являють ся тими, що відучують несьвідомих від тих порядків. Люди, котрі розуміють, що соціялістам треба іти тимисамими дорогами, якими ходили королї, кайзери та царі, не розуміють духа соціялізму; вони не соціялісти. Соціялісти повинні би знати лучше і не проповідувати нової інквізиції.

LITHUANIANS SEND PROTEST.

National Council's Message to Wilson on Polish Occupation of Vilna.— Statement Is Asked.

(Special Dispatch to The Evening Post.)

WASHINGTON, May 5.—The occupation of Vilna, capital of the Baltic state of Lithuania, by Polish troops has caused the National Council here to send through the State Department the following communication to President Wilson at Paris:

"The reports of the activities of Polish troops in Lithuanian territory have created a crisis in Lithuanian affairs necessitating some definite statement by the Government of the United States as to its position regarding Lithuania. The Polish Government declares that this unwarranted invasion of Lithuania is for the purpose of protecting the people of Lithuania. The Lithuanian Government and the Lithuanian National Council in America protest against this invasion, and declare that the people of Lithuania do not want or require Polish protection.

"For many months the Lithuanian army has successfully resisted the forces of the Russian Bolsheviks. The people of Lithuania are wholly convinced that the only purpose of the Polish Government in sending troops into Lithuania is to forcibly annex Lithuanian territory. Polish imperialism is no more acceptable to Lithuania that any other foreign domination.

"This situation has created great unrest among Lithuanians in America. The Lithuanian National Council is of the opinion that the continued presence of Polish armed forces in Lithuania will mean the collapse of the front against Bolshevism, because the Lithuanian Government will have great difficulty in maintaining war against Bolshevik invasion when the people will as bitterly oppose a Polish invasion.

"The Lithuanian Government would welcome the presence of Allied forces other than Polish in Lithuania. The presence of Polish troops menaces the security, not only of the Lithuanian republic, but means the weakening of the forces opposing Russian Bolshevism. Only the definite assurance of the Govenrment of the United States that it recognizes the rights of the Lithuanian people can prevent a catastrophe in Lithuania.

"The Lithuanian National Council respectfully urges that the President of the United States make some public statement of the policy of his Government toward Lithuania."

E. M. K.

ЗБИРАЙТЕ І СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА 100.000-НИЙ ФОНД ОБОРОНИ ГАЛИЧИНИ.

БОЛЬШЕВИЗМ В ПРАКТИЦІ.

Донедавна люди бояли ся німецького імперіялізму, а нині знова набрали великого страху перед большевизмом. Та страшна потвора, котру люди звуть большевизмом, вродила ся в Росії і, як загально кажуть, вже цілковито знищила той край, а тепер зачинає брати ся вже і до других країв.

Щоби люди знали, як боронити ся від нападу того страшного ворога, то передівсім треба їм пізнати його натуру. До сего часу ми ще дуже мало знаємо, що се є большевизм. Ріжні часописи писали і пишуть про большевиків такі річи, що і вірити не хочеть ся, а іменно за їх страшну роботу в Росії. Ми також не знаємо, о скілько в тім правди, як і не знаємо, яка є ціль большевизму та чого властиво большевики хочуть. Сього, як кажемо, докладно не знаємо.

Знаємо тільки, що нині веде ть ся боротьба між капіталізмом а соціялізмом. Під капіталізмом ми розуміємо всякі средства продукції, матеріял, фабрики, ріжні знаряди і машини, котрі належать до приватних осіб, які роблять бізнеси поединчо або в компаніях. Такі люди називають ся капіталістами і вони наймають собі знов других людий, котрі роблять для них за якусь означену плату. Тепер зиск або инакше профіт з цілого бізнесу йде капіталістам до кишені, а робітник дістає лиш свою плату, за яку згодив ся працювати.

А тепер соціялісти знов хочуть, щоби всі средства продукції належали до держави, і тоді не було би тої страшної конкуренції між капіталістами; а робітники, яко члени держави, замісць робити на капіталіста, робили би тоді самі для себе і для спільного, загального добра.

Се є соціялізм. А тепер що є большевизм? Большевизм є нічого иншого тільки перекручений соціялізм. Подібно як соціялізм, він позбавляє свободи поодиноких людий, себто нищить волю індивідуалізму у теперішній сьвітовій системі. Однак після соціялістичної теорії всі горожани мали би бути після права собі рівні. А після большевицької теорії право у державі має мати лише простий робітник, а більше ніхто. Ну, а деж решта людий? Чи робітник, котрий працює умислово, не має мати вже ніякого права? Чиж його робота не є так важна, а може ще важнійша, як і того робітника, що руками працює? Якаж тепер булаб ріжниця між давним царатом а теперішним большевизмом? Одна тиранія повалена, а друга на її місце поставлена. А так воно не повинно бути. Коли би се була правдива демократична і свобідна держава, то у ній кождий після права був би рівний: як той, що руками, так і той, що головою працює. У такій державі і простий робітник і просьвічена людина, що розумом працює, повинні взаїмно себе шанувати і поважати, а не погорджувати один другим, або завидувати один другому, але разом спільно працювати для загального добра, бо як один так і другий робітник пожиточний і потрібний в суспільности. І такий лад суспільний був би якраз добрий і такого ладу люди розумні хотять.

Але у большевизмі инакше практикуєть ся. Большевизм загрожує не лише теперішному суспільному устроєви, але навіть і моральному праву. Правда, були і є ще такі люди на сьвіті, котрі визискували і обдирали бідний робучий люд, але були і такі, навіть і між простими робітниками, що чесною, витривалою працею й ощадним житєм доробили ся невеликого майна, а тепер большевики то всьо конфіскують і забирають їм, бо вони, кажуть, буржуї. Чиж не подоптують вони ту велику моральну заповідь: „не красти"?

Таксамо не значить нічого у большевиків і друга велика заповідь: „не убий". Щоби дійняти своєї цілі, вони приняли ся за методу убиваня. І в тім власне соціялісти не годять ся з ними. Дуже добре знаний англійський соціяліст Рамзей Макдоналд, поважна людина у сьвіті, написав книжку „Ді сошел мувмент" (соціялістичний рух), в котрій доказує, що гаслом соціялізму повинна бути еволюція, а не революція, а полем битви парлямент.

Але для большевиків така видко програма за дуже делікатна. „Меч", сказав Магомед, „є ключем до царства небесного". Так і Володимир Улянов, або як його инакше звуть Ленін, взяв ся також за меч, аби пробити ним дорогу до пролетарського раю, який хоче збудувати на землі. Він не навертає на большевизм аргументами, але силою. Вибирай, каже, большевизм або смерть. І богато у нього тепер є таких большевиків, котрі ніколи не думали і не думають бути большевиками. Приміром всі давні царські посіпаки і опричники є тепер большевиками. Катерина Брешковська, яку зовуть „бабушкою русской революції", жалуєть ся на Леніна, що він перевернув догори ногами соціялізм, у котрий вона твердо вірить. Ось що вона пише:

„Ленін перетворив соціялізм у пімсту, рабунок, нищене і морд. Він приказує убивати кождого того, хто не годить ся з його думками. За шіснайцять місяців Росію пожирав огонь інквізиції, і ще Ленін хвалить ся тим та називає се побідою соціялізму. Се акурат так виглядає, як колись Филип Еспанський в імени Христа тішив ся, коли бачив, як його жертви шкварились на огни. Филип і Ленін обидва без найменьшого чувства гуманности, божої або людської справедливости".

Та не лиш Брешковська так виразилась про Леніна, але і другі инші подібно говорять о нім. Недавно тому приїхали з Росії представителі американського Червоного Хреста і оповідають про страшні річи, які діяли ся в пермській губернії. Там тисячі невинних людий вимордували большевики. Мордували, кого попало, без пардону. Вони навіть заповіли, що хочуть вигубити всю так звану інтелігенцію і слуг церковних. І що задумали, то і зробили.

Тому і не дивота, що большевицькі проводирі відкидають християнство, бо їх наука не годить ся з наукою Христа. Вони не тільки противлять ся демократії, але і людскости. І така робота заведе їх з певностию лише до згуби. Не даром британський премієр Ллойд Джордж сказав недавно тому, що чим більше большевики зростають у силі, тим більше большевизм хилить ся до упадку. І вже видай йому близкий конець.

Нині кожда жива душа, як в Росії, так і в цілім сьвіті, хоче поліпшеня суспільного ладу і спокою. Кожда справедлива і розумна людина хоче того і надієть ся, що се небавом наступить. Вже обридла кождому така пекольна робота большевиків, котрі нарушили і зневажили права божі і висші інстинкти людської природи.

ПОВІЙ ВІТРЕ.

Повій вітре буйнесенький
В глибоку долину,
А з долини понад море
В любу Україну.

Принеси 'му отсей голос:
— „Люблю тя, козаче,
„За тобою серце вяне,
„Сумує та плаче.

„За тобою виглядаю
„Що дня і що ночи,
„За тобою тільки тужу,
„Плачуть карі очи.

„За тобою, за тобою
„Я тужити буду;
„Як поляжу в домовину,
„Тоді тя забуду.

„Як поляжу в домовину,
„Як замкну повіки,
„Тоді думка скоротить ся
„Про тебе на віки".

Повій вітре у садочок,
Там, де я стояла,
Там, де з милим-чорнобривим
Любо розмовляла.

Прийди милий-чорнобривий
Під сю калиноньку,
Хай я ще раз послухаю
Твою розмовоньку.

Хай я ще раз послухаю:
— „Люблю тя, серденько,
„Карі очи, чорні брови,
„Личко румяненьке".

Ні, не прийде! Він поїхав
В далеку Вкраїну,
Покинув мя, а полюбив
Иншую дівчину.

Трой, Н. Й. **Ольга Костишин.**

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. „Вільна Україна", від. 152, повідомляє всіх своїх членів, що місячне засіданє відбудеть ся в середу, 14. мая б. р., точно о годині 8-мій вечером, в гали церковній при Корт ул. Просить ся всіх членів, аби явили ся на се засіданє. — С. Олійник, секр.

МІЛВОКІ, ВІС. Тов. ім. Івана Франка, від. 103, повідомляє, що місячний мітінг відбудеть ся в суботу, 17. с. м., о годині 7.30 вечером. Просить ся всіх членів явити ся, бо є важні справи до полагодженя. Котрий член не явить ся, заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — Г. Брензей, секр.

УТЕЧА СКОРОПАДСЬКОГО.

Коли війска української директорії підійшли під Київ і положенє гетьмана Скоропадського стало безнадійним, князь Долгоруков (командант гетьманських війск) рішив капітулювати, а на двірци гетьмана пороблено всі приготованя до відїзду. Однакож гетьман не спішив ся покидати свій дворець. Він оставав у нім до рана в суботу, 14-го грудня, коли відділи добровольців (вірні гетьманови війска, зложені майже виключно зі старих російських офіцирів) опустили Волинський пост і відходили на край міста, а Печерск був вже захвачений повставшими робітниками. Послідне розпорядженє гетьмана було вислати часть свого конвою до Никольських воріт для перегородженя дороги справленим до міста печерським робітникам. До Никольських воріт відправлено також панцирні машини спеціяльної дивізії, що стояла на сторожі гетьмана.

Пів до 11-тої рано гетьман Скоропадський вийшов з двірця в супроводі двох ґенералів і звернув на Царську площу. Гетьман був в своїй звичайній черкесці. На Александрівській площі случайні прохожі пізнавали гетьмана і розклонювали ся з ним.

Скоропадський справив ся до німецької командантури, де ждали на него два спеціяльно назначені для його асистенції німецькі офіцири. Разом з ними сів гетьман в німецький автомобіль і удав ся до німецького посольства. Там він зїв сніданє з німецьким послом і деякими урядниками свого штабу.

О 4-тій годині пополудни, коли Задніпровська дивізія атамана Тимченка вже вступила в місто і Хрещатик був уже в руках Петлюрових жовнірів, з воріт німецького посольства виїхав санітарний автомобіль, в якім на ношах лежав ранений німецький офіцир. Автомобіль справив ся до стації, причім по дорозі Петлюрові патрулі два рази спинювали його і жадали поясненъ, хто там їде. Однакож вид раненого німецького офіцира з завязаною головою і з перевязаною рукою не викликав між Петлюрівцями ніяких підозрінь.

На санітарнім автомобілю доставлено гетьмана на стацію. Тут німецькі санітарі винесли його на ношах з автомобіля і перенесли у вагон другої кляси німецьких саперів, що відїздили на Сарни-Голоби-Ковель-Берестє. Стація була вже в руках Петлюрівців і петлюрівський комісар оглядав всі ваґони німецького поїзду, поки він відїхав зі стації. Однакож для комісаря ранений німецький офіцир не виглядав підозрілим.

Німецьким поїздом з німецькими саперами доїхав бувший гетьман до Берестя. Тут прожив кілька днів і відправив ся до Букарешту, де прожив більше ніж шість тижнів. Аж при кінци лютого дістав дозвіл на переїзд до Солуня, а відтам до Швайцарії.

Так описав сам Скоропадський свою утечу з України в листі до своїх приятелів.

ЗАКИДАЄ ЧУЖИНЦЯМ ГРОШОЛЮБСТВО.

Панна Едита Овен, секретарка Юнг Вімен Кріщен Асошійешен, мала недавно у вінніпеґській баптиській церкві відчит про канадійських чужинецьких сусідів. В своїй бесіді вона заявила, що одна трета, а то й половина чужинецького населеня Канади прибула тут тільки за сим, щоби доробитись маєтку, а відтак вернутись до свого рідного краю. Щоби з сих користолюбивих людий зробити добрих Канадійців, треба шкіл, торговлі, суспільних відносин і закона, — закінчила панна свою бесіду.

Хотяй панна Овен є секретаркою християнського товариства, то християнського духа з її говореня про чужинців не видко. Закидає їм, що вони шукають за користию, а не говорить, що сю користь вони здобувають тяжкою мозольною працею, потом, терпінєм, а не спекуляцією. В її понятю то чужинці тоді булиб добрі, колиб свою працю сповняли задармо, без жадної заплати, хотяй вона сама своєї „християнської" місії також задурно не робить, але бере якусь винагороду. Що з праці чужинців поробили ся в Канаді міліонерами Канадійці й англійські бізнесмени, про се панна Овен забула, чи не хотіла згадати. Що значне число чужинців прибуло тут за дорібком, се-ж зовсім природне, бо й Англійці з Англії прибули тут не за иншим ділом, і доробившись, вертають до Англії доживати своїх літ в ріднім краю.

Зрештою Канада, спроваджуючи сюди чужинців, знала добре, що вони можуть колись вертати; але рівнож знала, що більшість своєї праці лишать вони на власність Канади.

Колиб не ті чужинці, „любителї користий", як каже панна Овен, Канада не була би такою, якою вона є; не було би того великого розвою, який завдяки їм тут наступив; не було би й кому нарікати на них, бо панни мусїлиб тоді замісць пустих балачок засукати рукави та взятись до творчої праці.

В кождій українській хаті повинна находитись часопись „Свобода".

Мімоза.

В МОМЕНТИ СИЛИ.

Вгору, до зір, на підхмарні верхівя
Високих ідеалів душа могутня моя рветь ся,
Досить ридав я і досить вже терпів я;
Тепер твердая міць моїх ланців пірветь ся.

Вгору, до зір! Непереможна сила
Мене понесе гень до сонця за хмари;
Доволі вже любов мене вязнила,
Тепер не заманять мене ніякі чари.

Не кине вже мене в чорну вітхлань терпіня
Солодка мова і бистрі твої очи,
Не спинять того надлюдського стремліня
Обійми й ласки зрадливі дівочі.

Вгору! Мене тепер ніяка міць не спине
І горе тому, хто схоче лет мій спертн;
Хто йде в мою дороту колодою, той згине;
Через стражданя я став знарядем смерти.

Філядельфія, 5. мая 1919.

THE UKRAINIAN PROBLEM.

By C. M. OBEROUCHEFF.

I.

The Ukraine's problem, her greatest aspiration, is to become a member of the future United States of Russia. This aim is prompted by the contiguous position of the Ukraine to the other parts of Russia and the age-old economic ties which have historically banded together the peoples of Russia, and lastly, by the still lurking threat of German militarism, not yet completely destroyed, on the one hand, and the Japanese-Chinese menace on the other.

The "Oodiel-Vietch" system,* which tore asunder and laid helpless the principalities of ancient Russia, was the main cause of Russia's slavery for centuries under the yoke of her Eastern conquerors. This historic lesson will not be forgotten. A spirit of solidarity in solving the mutual national and state problems of the nations of the former Russian Empire will unite them all and serve as security for the healthy development of their national lives.

The Ukraine must be recognized as an independent sovereignty, but she will enter the family of Russia's nations, federated in a union of national republics erected upon the wreckage of old Russia. This solution is demanded by her own interests, the interests of her neighbors, and is foreshadowed by the whole trend of her history and the development of her political ideals.

II.

The Ukraine occupies the entire southwestern territory of the former Russian Empire, the Governments of Kiev, Volhynia and Podolia, and also the territories where the Ukrainians settled somewhat later, namely, the governments of Kharkov, Poltava, parts of the governments of Chernigov, Ekaterinoslav, Kherson and also some parts of the Liublin, Siedlietz and Minsk governments. The Ukraine occupies 750 thousand square kilometers within the limits of former Russia alone, with a population of 33 million people. When the adjoining parts of Galicia and Bukovina, with a stretch of 85 thousand square kilometers and a population of 7 million are added, the Ukraine comprises an area of 835 thousand square kilometers with a population of 40 million, 70% of whom are Ukrainians.

We shall now consider briefly the economic resources of the Ukraine. To my regret I have at my disposal only fragmentary statistics refering to the parts of the Ukraine which belonged to the former Russian Empire. Yet, even these scanty figures, relating back to 1911, may give us some conception of the economic strenght of this land.

We shall begin with her breadstuffs. Such a start is the more appropriate at present when the bread question in Russia is truly the burning question of the day. In 1911 there were harvested within the limits of the Ukraine 483.2 million poods (1 "pood"—36 pounds) of wheat and 275.8 million poods of rye, which amounts to 51% of all the wheat and 23% of all the rye harvested in Russia in that year. She produced also 795 million poods of beets,—70% of Russia's entire crop of this product,—which provides the Ukraine with the necessary stock for her leading position in Russia's sugar industry.

As regards her fuel stores, the Ukraine produced in that year 70% of the entire output of anthracite and bituminous coal—1,739 million poods. It is important to note that the Ukraine consumed only one-third of this yield and exported the remaining two-thirds. The Ukraine also produces 70% of the pig-iron and 60% of Russia's iron and steel.

Such, in a general way, are the natural resources of her territory. We will mention another branch of the national economy of the Ukraine—her live stock. The Ukraine possessed in that year over 7 million horses (7,088,000), about 10 million heads of bovine cattle (9,831,000), and about 12 million of sheep and rams, numbers indicating sufficiently the general satisfactory condition of her live stock. In turning to her industrial life we observe that almost every industry is well developed (except the textile industry, which is comparatively weak) and that the Ukraine is, indeed, not only self-sustaining, but capable of supplying her neighbors with the surplus of her goods.

Geographically, the Ukraine has an outlet to the Black Sea, and this factor presents still another opportunity for her free industrial development through the commercial exchange of her wares and goods in more distant markets. Thus, it can readily be seen that the Ukraine possesses a large enough population and sufficient natural resources to be capable of unhindered development. But these facts standing alone may not quite fully justify her claims to self-determination. It would be interesting to examine her historic reasons for this claim to independent existence. Here are several facts:

The Ukrainian language, a distinct branch of the ancient Russian, has been the vehicle of Ukrainian speech and letters since the thirteenth century, and the Ukrainians have long and obstinately fought for its freedom and independence. I shall not delve into the depths of history, but will mention that during the seventeenth century, after a fierce and drawn-out struggle with Poland for the Ukraine's liberty, the hetman, Bogdan Khmelnitzky, concluded a treaty with the Moscow Tzars and later formed an alliance which laid the beginnings of the Ukraine's autonomy. Little by little, however, and taking advantage of their superior forces, the Tzars of Moscovia violated this autonomy and the Ukraine became a composite part of the Russian Empire, within the limits of which the Ukrainians never ceased to groan under the oppression of the Tzarist rule. And, as a matter of historic fact, they renewed their fight for independence soon after the Khmelnitzky treaty.

This struggle, in one form or another, centring about the idea of the creation of a free Ukraine as a member of a federation of Slav nationalities, never ceased. A comparatively new fact in the history of the Ukrainian struggle against the lawlessness of the Tzars, are the activities, during the first half of the nineteenth century, of the secret Ukrainian society, the "Fraternity of Cyrill and Methodious," to which belonged a number of Ukrainian patriots, including the celebrated poet, Taras Shevchenko. The program of this secret society called for the formation of a federation of independent Slav nationalities—the Ukrainian among these—with a federal government, and a united congress of delegates from all Slav nations. Each nation was to have a republican form of government, democratic institutions, and a "ruler popularly elected for a time" was to head the federation.

That occurred in the forties of the last century. This secret society did not last long and left no practical effects behind it. Its members were arrested and banished and subjected to the familiar persecutions of the Tzarist days. The utter impossibility of waging an open struggle against the Tzar's government in Russia led many Ukrainians to move to Galicia, the Piedmont of the Ukraine, to lay the ground for a continuation of the struggle for a free Ukraine. To illustrate the unbearable spiritual condition of the Ukrainians in former Russia, as far as their language and culture were effected, it may be sufficient to state that the reading of the Bible in Ukrainian was considered a State offense, for which banishment was a fitting punishment and the "criminal" Bibles were confiscated. In Austria, in Galicia, the Ukrainian language was not persecuted, and therefore, many prominent public men of the Ukraine lived and worked in Galicia. But, they never broke off connections with Russia, and with rare exceptions, did not abondon the idea of a federation with Russia and her peoples.

III.

When, after the March Revolution, these Ukrainian patriots who were driven out of Russia by the old regime, came back, they formed a group which they named "The Central Ukrainian Rada." This group undertook at once an active organizing campaign, calling together congresses of cooperators, workmen, peasants and soldiers, and constantly adding to the strength of the "Rada" by incorporating into it delegates elected by these congresses. In this manner the Rada soon became, from a small group of intellectual workers, a large representative body—true, not yet chosen by general suffrage, but, nevertheless, a body that reflected every shade of opinion and every political following in the Ukrainian population.

After the formation of the Rada took definite shape, it decided to enter upon the construction of a governmental organ of its own, a cabinet, under the name "The General Secretariate." At that time, too, in June, 1917, the Rada issued its first manifesto ("universal"), which proclaimed the immediate and widest autonomy for the Ukraine and also contained some faintly hinted signs of a separatist tendency. This at once alarmed the central Government at Petrograd, and three members of the Provisional Government, Kerensky, Tseretelli and Tereschenko, were dispatched to the Ukraine to negotiate with the Central Rada and the democratic non-Ukrainian elements, and to draft and adopt a minimum program upon which an immediate compromise could be reached. After protracted and very complicated negotiations an agreement was finally arrived at by which the national minorities in the Ukraine were given a representation of 30% in the councils of the Rada and the General Secretariate. This arrangement proved satisfactory, and neither the first Ukrainian Constitution, nor the second manifesto, "universal," issued shortly thereafter, exhibited any tendency to separatism from Russia. By the end of September, 1917, the Provisional Government confirmed the first General Secretariate.

Then events began to move rapidly. First came the Bolshevist coup d'etat of 1917, followed by peace negotiations and the conclusion of a separate peace. These events could not fail to leave their impression upon the relations between the Ukraine, Great Russia and the other parts of Russia. Soon after the overturn in Petrograd, the Rada issued a third manifesto, in which it declared its autonomy emphasizing, nevertheless, the necessity for cooperative work with Russia, and Ukrainian delegates were even sent to the Constituent Assembly. Only when the leaders of the November upheaval, who verbally have professed their adherence to the principle of self-determination for all nationalities, actually began moving an army against the Ukraine, demanding that the Ukrainians arrange their self-determination in accordance with Bolshevist precepts, did the Rada call its armies off from the front, where they were held for the defense of the country, conclude peace with Germany and declare its full independence in a subsequent—fourth—manifesto.

Thus, it can be seen that the declaration of Ukrainian independence did not come about as the result of the strivings of Ukrainian politicians or the desire of the Ukrainian nation as a whole to separate itself from Russia, but solely as a measure of safeguarding the interests of the country and as a means of combat against the new usurpers and aggressors, who aimed at the suppression of the will of the Ukrainian people and its representatives.

To prove that the Ukrainian people harbors no real desire to separate itself from Russia, to become absolutely independent and to leave the family-circle of Russia's nationalities to whom it is bound by century-old ties of mutual economic and cultural interests, I will only cite some facts relative to the time of the subsequent Ukrainian coup d'etat, which was carried out with the aid of the German Command and resulted in the dictatorship of Skoropadsky and the increase of German influence. On the day following the seizure of power by the followers of Skoropadsky, the Party of Socialists-Federalists, a party of strong influence in the Ukraine, adopted a resolution in strong disaproval of this forcible transfer of authority and enjoined its members from cooperating with the new officials in any post of responsibility. The Social-Democrats and the Socialists-Revolutionists of the Ukraine likewise disaproved of the coup d'etat accomplished more in the interests of orientation to Austria-Hungary that Russia. The Congress of Ukrainian Cooperatives, representing 8 Provinces and a union of 6,269 cooperative societies, also adopted a resolution declaring that the Ukrainian people are aiming towards close federative relations with the Russian people. After this event it became definitely certain that the political parties that were close to the great masses of the people, in fact, these very masses, were against collaboration with Germany, were for cooperation with the rest of Russia as soon as the opportune hour arrives.

(„Struggling Russia", Apr. 19, 1919).

* Old Russia was divided into many small, independent States. This period of Russia's history is known as the "Oodiel" period.—Ed.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ОСЬВІТЛЮВАНЄ І ДОСЛІДЖУВАНЄ ДНА МОРСЬКОГО.

Непрозора груба заслона розлягала ся над темним, таємничим дном морським. Доказом сего є його величезна глибина, в котрій навіть найвисша гора може сховати ся. Доси ще око людське не було всилї проглянути тої азурової темноти морської, анї уста людські не могли дати відповіди на питане, що властиво містить ся на днї морськім. Дармо старий Нептун криєть ся з своєю жінкою Саляцією і з громадою Нереїд в найглибших закутинах дна морського. Надармо закриває він свою кришталеву палату кораловими корчами. Надармо боронить ся він перед оком людським і зі страхом споглядає з глибини морської на її поверхню, чи часом який луч сонїчний не пробєть ся через границї його держави і не осьвітить його, зраджуючи тим способом всї тайни і скарби там укриті.

Але якеж то сьвітло було би всилї продерти ся до дна морського і його осьвітити, коли сьвітло сонця входить у нього лише трохи? — запитаєть ся цікавий читач. Хто-ж би то міг проглянути ту темноту морську і виявити чуда морські? Чи се, що через тільки віків було неможливим, стало ся нинї можливим — є фактом доконаним?

Так є. Бажаня і надії, щоби живим оком побачити дно морські, справдити його, довідати ся про тайни глибини морської, а перед віками затоплені скарби видобути на сьвітло денне — все те сповнило ся. Вільне і отверте, як поверхня землї, стоїть перед нашими здивованими очима таємниче море з своєю глибиною і своїм дном. Як воздухоплавець уносить ся зі своїм бальоном в горішні верстви воздуха, споглядаючи відтам на верхи гір, на долини і яруги, та перелїтає скоро понад міста і села, лїси і поля, так і нинї моряк, перепливаючи море, оглядає в нїм те, що доси було укрите перед людським оком.

Але хто-ж то є тим, що доконав того відкритя? — запитаєш ся, нетерпеливий читачу.

Тим чарівником є Йосиф Піно, італїйський інжинїр, а сей прилад чародїйський, котрий відкриває нам тайни дна морського, се гидроскоп. Той прилад осьвітлює нам глибину моря, з котрої розум того інжинїра видобуває на верх скарби моря.

З хвилею винаходу висше згаданих приладів нурець показав ся злишним і значінє його упало. Але зрештою чи-ж нурець може заринути ся під воду до значнїйшої глибини? Нї, бо тїло людське з причини слабої відпорности вже на малих глибинах дізнає великого тисненя води, а як досьвіди виказують, в глибинї 60 метрів тиснене води виносить 60 кільограмів на 1 центиметер квадратовий тїла нурця і се тиснене видержує нурець вже з трудностию. Великість того тисненя зростає в простім відношеню до зростаючої глибини. А що переважна часть глядáних скарбів спочиває в значнїйшій глибинї, проте ясною є річию, що нурцї нїколи не будуть всилї вияснити й описати того, що на днї морськім знаходить ся. Все отже мусїло би лишити ся невідгаданою загадкою. Тому всему запобігає гидроскоп, сей власне морський телескоп, який винайшов Піно.

Йосиф Піно числить нинї понад 80 років. Втративши в дуже молодім віцї родичів, полишив він у 18-тім роцї свого житя родинне місто Арсіняно, в Льомбардії, переслїдуваний через своїх трох братів задля своєї природи мрій, і удав ся до Медіоляну, де мав надію здійснити свої пляни, котрі вже дозрівали. Продавши тут кілька приладів електричних, котрі він сам уліпшив, та набувши трохи більше гроший, забрав ся до виконаня свого наміру. Першим приладом, котрий він винайшов, щоби можна було оглянути дно морське, була величезна куля. За помочию тої кулї мав він розвязати кілька проблемів тисненя води на днї морськім. Переносить він отже її на тихий беріг морський у Вадо коло Савони і під вечір пускає її на довгій линві на дно моря. Спокійний про судьбу тої кулї повернув він домів, аби по добрім відпочинку міг завтра забрати ся, повний сил і охоти, до своєї працї. Тимчасом страшна буря затопила йому його кулю у филях морських, а заразом і цїлий його маєток, цїлу надію.

Незражений однак тим нещастєм, удаєть ся він до Генуї на роботу до фабрики і у вільних хвилях працює старанно над новою конструкцією апарату, котрий би допоміг йому справдити дно морське. Кілька його шкіців конструкційних попало ся в руки його шефа, котрий, пізнавши його наміри, допоміг йому і зложив товариство акційне для здійсненя його винаходу. Збудував він підводну лодку, котру по кількасот разів спускав в море для справджуваня дна морського, але те все було для нього замале і недостаточне. Отже прийшов він на гадку, щоби збудувати телескоп морський, т. є. такий прилад, за помочию котрого міг би він з поверхнї моря, без небезпеки житя, свобідно дивити ся на глибину морську і справджувати її докладно.

Два роки працює він над здійсненем свого пляну і вкінцї виставляє на публичний вид свій прилад, званий гидроскопом, котрий в кругах наукових зробив велике враженє.

Італїйський мінїстер маринарки дає для його ужитку торпедову лодку, щоби він міг перевести публичні проби. Отже в роцї 1903 відбули ся численні досліди в Портофіно, котрі випали дуже величаво і виказали знамениту користь і здатність того нового апарату. Сам мінїстер ствердив наочно, що за помочию того приладу можна докладно і виразно бачити всї предмети, які находять ся в глибинї моря.

Гидроскоп є подібний до величезної люнети, в противнім положеню зануреної в море, котрої горішна часть пливає по поверхнї моря. Довгота його виносить 50 метрів, а збудований він зі стали і закінчений великою з коркової маси плятформою, котра може помістити 20 осіб. Зі середини тої плятформи іде сталева рура о великім перекрою так, що чоловік може в нїй по сходах порушати ся до гори і на долину. Та рура складаєть ся, так як люнета, з великого числа меньших рур, котрі можна розсувати і зсувати. На послїдній рурі находить ся комора величини середної кімнати, котра містить в собі 12 сочок поміщених в рамах; одна група тих сочок перепускає на вні лучі сьвітла електричного, котрі осьвітлюють глибину морську на певну віддаль; друга знова кидає образ осьвіченого простору морського на зеркало або заслону, поміщену при горішнім отворі над плятформою. Той склад сочок є забезпечений через сильні, закривлені штаби зелїзні перед всяким ушкодженєм. Сочки ті, яко перші того рода, є ще дуже дорогі; найменьша з них коштує 3.000 а найбільша 4.000 корон. Належить згадати, що дослїдник може через звичайне скло до очий споглядати на дно морське, або, як ми вже згадали, обсервує образ його в зеркалї плоскім або на заслонї.

Винахідник Піно не уживав однак того приладу; йому розходило ся передівсїм о такий прилад, за помочию котрого можна би було безпосередно видобувати спостережені через гидроскоп предмети на поверхню моря. Нї один з доси знаних і уживаних елеваторів не надавав ся йому до його специяльних цїлий, бо в глибших верствах морської води відмовляли вони послуху. Будує він отже новий елеватор. У відповідній позиції у міцнені великі елястичні мішки причіпляє він до предмету, котрий має бути піднесений; в мішки ті напомповує густого воздуха так довго, доки сила воздуха не поконає сили тисненя води і тягар не піднесе того предмету.

Інжинїр Піно, дійшовши до своєї цїли при помочи заснованого товариства акційного для будови і ужитку обох тих опатентованих приладів, продумував над тим, де би він міг звернути ся, щоби добути скарби, укриті на днї морськім. Насамперед задумав він справдити дно морське над грецькими берегами. Умова однак з грецьким правительством розбила ся, з причини високих домагань. Тодї прийшло йому на гадку удати ся до заливу Віґо, котрий лежить на північно-західнім побережу Еспанії, де в роцї 1702 розбила ся славна еспанська фльота, котра прибула з Америки з великим транспортом золота і срібла. Вправдї вже в роцї 1867 одно товариство старало ся дістатись до тих скарбів при помочи ссучої помпи, яку винайшов французький інжинїр Базіна; видобуто однак лише решту купецьких кораблїв і богато инших предметів, а з дорогих металїв навіть слїду не остало; здаєть ся отже, що в тім довгім періодї часу вода морська мусїла їх розтопити. В наслїдок того висше згадане товариство занехало дальшу працю в пошукуваню затоплених скарбів. Але що вартість тих скарбів оцїнено на 670 мілїонів корон, то се не дало спокою інжинїрови Піновї. По дуже довгих переговорах з еспанським правительством він позискав від нього в роцї 1904 позволенє справдити дно морське в заливі Віґо і видобути з нього глядані скарби. До помочи в тім ужив він парового яхту „Сан Клемент". Належить згадати, що мішки елеватора мали подвійну поволоку: внутрішну кавчукову і вніщну з маринарського полотна. Кождий елеватор мав на долїшнім кінци могучий магнес, котрий служив йому до ловленя затоплених панцирних плит в силї підношеня 25 до 30 тон.

До збираня і підношеня менших предметів збудував Піно специяльний прилад в формі руки, котрої пальцї механїчно отвирали ся і замикали ся.

В наслїдок працї Піна при помочи його гидроскопа й елеватора видобуто з дна морського в заливі Віґо 1500 гармат, а крім того котел з затопленого перед 20 роками корабля. Тягар того кітла виносив 70 тон, а він сам спочиває нинї в пристанї Віґо.

Здаєть ся одначе, що на той елеватор покладано засьмілі надії, бо в роцї 1905 не чуємо нїщо про дальші пошукуваня в заливі Віґо. Але будь-що-будь перший винахід Піна, то є гидроскоп, позістане для науки і знаня дуже важним приладом.

ЯКІ ЛЮДИ ВСЛАВИЛИ СЯ НАЙБІЛЬШЕ НА СЬВІТІ.

Не многим людям лучаєть ся нагода в часі короткого свого житя вславити ся в якійсь штуці, науці або иншім знаню і умілости до того степеня, щоби піднести ся понад звичайну людську уровень, щоби своїм іменем не лише заімпонувати цілому поколіню, але і у своїх наслідників полишити ся в живій згадці, заслужити собі своїми ділами на вічно триваючу память, „ере перенніюс" як каже старинний римський письменник Горацій, т. є. на славу, що перетриває крицю т. є. памятника. Генії не родять ся що дня; часом цілі столітя треба чекати на появу незвичайних людий, що розпочинають нову еру в історії людства. Декотрі є тої гадки, що людський дух щораз більше карловатіє, що людський ґеній марніє, і вказують на високий розвиток штуки і науки в старинних часах, до якої то височини ми тепер подекуди не вміємо піднести ся. Є се пересада, бо хотяй без сумніву в найдавнїйшій людській історії появляли ся незвичайні уми, однак і в пізнійших столітях вони також нераз появляли ся, а загальний поступ у всїх галузях, передівсім наукових, послідних століть сьвідчить переконуючо про се, що людство не лише не вертаєть ся назад, але стає могутнїйше і ще неодним вчинком, неодним винаходом і новим здобутком затемнить так вихвалювані „старинні" часи.

Найбільше взнеслою, наймогутнїйшою особистостию в історії сьвіта є Христос, великий реформатор суспільного порядку, котрому навіть найвизначнїйші вороги не можуть відмовити дійсного надлюдства, яке на божу почесть собі заслужило. Ніколи ані перед ним ані по нім нічка „реформація" не переобразила так ґрунтовно сьвітового порядку, як саме ся, що оперла ся на християнській вірі; бо що-ж супроти неї значить діяльність Магомета, котрий, що правда, у VIII. віці по Христі на сході міліони людий потрафив приєднати до своєї справи, яку ще днесь яка пята часть людства уважає за свою. Були ще й инші реформатори, дійсні „ловителї душі", в роді Конфуция, котрий цілий китайський сьвіт потрафив приєднати для своєї науки, а в новійших часах людства Лютер, котрого науки держить ся майже половина нинїшної Европи.

Що дотичить штуки і творів різьби, у котрих людський дух підняв ся до такої висоти, що викликав серед мас нечуваний подив, вславила ся в старині передівсім Греція, а імена такі як Фідія і инших Атенців ще днесь згадують ся з глибоким почитанєм. В середновічних часах вславило ся головно малярство, котре мало таких представителїв як Рафаель і Тиціян в Італії або Мурільльо в Еспанії, а Ван Дик в Голяндії. На поли поезії, подібно як се мало місце у найдавнїйших часах людства, маємо свого рода архитвори, а незвичайний чоловічий дух проявив ся і тут головно у Греції, де появились того рода твори сьвітової слави, як Гомерові Іліяда й Одисея. Однак і инші народи мали своїх великих ґеніїв на поли красного письменства, сего найцїннїйшого чоловічого майна, з помежи котрих згадаємо Італійців Данта і Петрарку, Еспанців Кальдерона, Французів Раціна і Молієра, з Англійців Шекспіра, а з Німців Шіллера і Ґетого.

На поли знова музики, сеї найвеличавійшої галузи людського духа, може людство похвалити ся своїми ґеніями в роді Бетовена, Ліста, Шопена або Лисенка, котрі потрафили зворушити до глибини людське чувство і людську душу. З найбільших воєнних ґеніїв старини згадаємо Мільтіяда, Темістокля, Ганібаля; головну однак увагу звертаємо на двох, котрим і опісля рідко хто дорівнав, а іменно на македонського царя Олександра Великого і римського Юлія Цезара. Обом послідним вождам повело ся підбити цілий тодішний сьвіт, а спосіб веденя ними успішних воєн сьвідчить про незвичайну силу духа і притомність ума. З новійших вождів хиба одинокий Наполеон може їм дорівнати, сей Наполеон, котрий, у молодих своїх літах своїми незвичайними ділами так заімпонував або і силою приневолив цілу Европу до послуху, що майже всї народи повірили йому свою долю. Рік 1812 є до того степеня небувалим роком в історії людства, що затемнює собою всї попередні як і пізнійші сьвітові події і котрому хиба дорівнають роки 1918 і 1918, у котрих саме кінчить ся сьвітова війна в Европі, що до непізнаня змінить карту тої части сьвіта, а може і суспільні порядки по цілім сьвіті.

На поли науки мало людство рівнож у ріжних часах своїх вождів, що взнесли ся високо понад пересічну людську уровень, котрих незвичайний ґеній підніс ся так високо понад стан дотеперішного знаня, що докладно предвидів ті дороги і нові висліди, котрих ціле людство в досліді за правдою доглянути не уміло. Одним з наймогутнїйших умів старини був без сумніву Аристотель, великий учитель великого ученика, Олександра Великого, найглибше думаючий ум старинного сьвіта. Його фільософічна система, оперта на основнім досліді цілого тодішного знаня, перетривала аж до середновічних часів і була через протяг півтора тисячі літ незрушимою скалою людського знаня і віри про всесьвіт. Важні винаходи у XV. столітю, як Нютона і Коперника, спричинили основний перегляд перестарілої системи, а новійші фільософи в роді Англійця Бейкена, Веруляма і Німця Канта заступили перестарілу Аристотелеву систему новими системами і фільософічними гіпотезами. Дві галузи людського духа, фізичне і хемічне знанє, оперті на науковім новочаснім способі трактованя науки, на способі робленя досьвідів, принесли здивованому людству такі цікаві висліди і спостереженя, що з них не лише наш погляд на сьвіт, поглиблене і пізнане його мають неоцінені і незвісні доси користи, але і цілий устрій нашого житя на сьвіті з огляду на технічні улучшеня відносно комунікації, доси непредвиджені, значним підлягає змінам. Згадати тут належить винаходи в роді громозводів (Франкліна) стовпів електричних (Вольти), бальонів (Монгольфієра), ужитя пари на пароходах, льокомотивах і иншого рода машинах (Ватта), телеґрафів і телефонів і т. п. (Едісона), електричних зелїзниць і новочасного сьвітла (Семенса), а тоді мусимо признати, що віякий вік під оглядом втропности не дорівнує минулому, а людський дух не лише не потребує тратити відваги на будуччину, але противно, може бути повним віри і надії в дальший свій розвиток. На поли хемії, сеї нової науки, котра нам на підставі розважно доконаних аналїтичних метод склад кождого тіла і майже його ціле єство є в стані докладно представити, котра потрафить переміннти одно тіло в друге і котра потрафить витворити тисячі нових, незвісних нам доси субстанцій, з дуже цінними часто для нашого житя властивостями, прославило ся вже богато славних умів. Назвиско того рода, як Лявойсієра, Лїбіґа і Менделева полишать ся на все у памяти і запевнять ґеніяльним пionірам знаня незвичайну славу і почесть.

На поли подорожий в незвісні околиці, в цїли дослідів нововідкритих частий нашого земного глобу, прославились Колюмб, Амеріко Веспучі, Лївінґстон, Стенлї, а в новійших часах Нансен і Пірі; тим людям завдячуємо се, що днесь похвалити ся можемо знанєм майже вже цілої земської кулї. У весь сей сьвітовий поступ — се дїло відважного, неустрашимого людського духа і людий, що не вагають ся посьвятити житя для наукн. На щастє, на недостачу таких людий не потребує людство жалувати ся нї тепер, нї у будуччинї.

Мімоза.

В МОМЕНТИ СМУТИ.

I.

Душа моя сумна до краю...
І в безграничному одчаю,
Серед житевих сірих филь,
Шукаю щастя кілька хвиль —
І не знаходжу...

Розвернулось безкрає, дике море,
А скрізь лиш смуток, плач і горе,
А хвилї ясні? — се лиш фата морґана
Їх у куснї рве рука незнана
Лютої долї.

Душа моя сумна до краю...
А за тим сумом незміреним, мій раю,
Сяє твій образ далекою марою;
Чому ж лукавила ти так довго зі мною,
Без пожалїня?

Душа моя сумна до краю...
І смерти лютої благаю,
Щоби прийшла і без жалю
Скінчила скорбну жизнь мою,
Та не вблагаю...

І хоч колись в могилу ляжу
Із скаргою, та без проклону,
То щиру правду тобі скажу:
Хоч сумне серце мос до скону,
Я все кохаю...

II.

В чорній розпуці шукаю за тобою,
Душе душі моєї,
А в мізку йдуть безладною юрбою
Давні, звялі надії.

Самітний сиджу на руїнах любови
І з отупіня серце не пробуджаєсь,
А душу тиснуть тяженькії окови,
Іронія у вічи безглуздо насьміхаєсь.

Туга у груди ридає за тобою,
Душе душі моєї,
І не цвитуть так, як колись весною,
Солодкі, тихі мрії.

Філядельфія, 2. мая 1919.

ЛЮБОВ ДОВЕЛА ДО УЖИВАНЯ ГЕРБАТИ.

Хінці говорять, що вони перші зачали уживати до питя гербати, а як се почало ся, про се оповідає історійка, якої початок може сягати 2000 літ перед Христом.

Дочка тодішного панучого любила ся в молодім боярині, який однакож задля свого низкого становища не міг з нею оженити ся. Та їм вдавало ся бачитись і він при тій нагоді збирав цьвіти та передавав своїй любці.

Одного разу здибали ся обоє в двірськім городі і боярин старав ся передати їй кілька цьвітів, однакож ті, що були з дівчиною, так пильнували її, що їй вдало ся отримати лише малу галузку з зеленими листками.

Коли виходила з кімнати, кинула галузку в воду, а під вечер випила ту воду, де галузка мокла. Смак був такий приємний, що вона цілу галузку і листки зїла. Кождого дня опісля їй приносили вязаночки гербатного дерева, яких вона подібно уживала.

А що в усїх людий є той гріх, що люблять наслідувати, отже двірські дами почали пробувати робити таксамо, а наслідки були такі, що сей звичай розширив ся по цілім краю і хінський гербатний промисл став одним з найбільших промислів сьвіта.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Наміряють обмежити свободу думки і слова.

Вашінгтонський кореспондент нюйорського „Глоба" доносить, що в парляментарних кругах знова почали говорити голосно про потребу заборони іміграції по війні. Говорить ся, що не лише треба заборонити іміграцію, але й депортувати з краю всіх тих чужинців, котрі якнебудь дали до пізнаня, що вони не годять ся з системою теперішного державного ладу або є прихильниками насильних реформ в краю. Се, після думки декотрих, треба зробити конче в обороні нинішного ладу.

Справу заборони іміграції парлямент має взяти під увагу в найблизшім часі першої сесії, яка буде незадово скликана. Є много нових проєктів про заборону іміграції. Однак думають, що, найкрасшим таки буде проєкт Борнета, голови парляментарної іміграційної комісії. Борнет проєктує заборонити цілковиту іміграцію на протяг чотирох літ від підписаня мира. Іміграція була би дозволена лише сьвященикам або тим, котрі хотіли би скривати ся тут від релігійних переслідувань; правительственним урядникам, адвокатам, учителям, студентам, письменникам, хемістам, інжинірам, артистам, лікарям і купцям, — одним словом: людям, котрі приїзжали би до Злучених Держав лише на тимчасовий побут. Коли би сей проєкт не міг перейти в парляменті, то многі уважають, що треба виготовити новий, але після взірця проєкту Борнета, лише з відповідними і конечними змінами.

Деякі посли висловили свій погляд, що тепер прийшов час, аби в Злучених Державах обмежити свободу думки і слова, бо вона не симпатизує з тими змінами, які тепер настали в відносинах праці з капіталом. Вони кажуть, що всякі політичні партії і групи, які мають в своїх основах соціялістичні або радикальні реформи, треба безусловно знищити, а робітникам треба дати до пізнаня, що їх жаданя є завеликі, бо в парляменті вони творять цілковиту меньшість. Іміграцію треба спинити тому, щоби позбути ся небезпечних чужинців; свободу думки і слова треба обмежити тому, щоби заложити каганець чужинецькій пресі, яка деколи не хоче годити ся з тутешними обставинами.

Факти про сплячку.

Др. І. Абрагамсон, лікар в Ню Йорку, видав свою опінію про так звану „сплячку", яка в останних часах кинула ся у Злучених Державах. Він каже, що сплячка, або як вона в медицині називаєть ся: „полїо енцефалітіс", не має нічого спільного з інфлюенцою. — „Подібна епідемія — каже др. Абрагамсон — бушувала вже давнійше в Злучених Державах. В 1916-1917 роках вона появила ся в Австрії. В 1918 році в Австралії було 114 случаїв сеї епідемії, в Англії 126, а в Злучених Державах доси стверджено 142 случаїв.

„Ся епідемія яко недуга є досить цікава. З моїх пацієнтів 10% померло, 20% частинно повернуло до здоровля, а решта і нині находять ся в ріжнім стані. Ся недуга скорше дасть ся лічити в шпиталі ніж в приватнім мешканю; се мабуть тому, що в шпиталі пацієнт є під безперервною контролею і обсервацією.

„Деякі лікарі порівнували сю недугу до летаргу, однак вона не є такою. Підчас коли особу, котра находить ся в летаргічнім снї, треба дово пушати, щоби вона пробудила ся або прийшла бодай до опаматаня, то в сплячці пацієнт, хоч має замкнені очи, є сьвідомий свого окруженя і відчуває всьо, що коло нього діеть ся. По виздоровленю більшість жаданих осіб задержує на довший час жовту наче віск твар. Виздоровлені особи мають привичку схиляти голову в одну сторону і вічно підносити рамена; противно, ноги є для них тяжко підносити. Многі з тих, котрі повернули до здоровля, відзискують поволи вагу. Один пацієнт відзискав протягом шість тижнів аж 55 фунтів.

„Казати, що сплячка є результатом інфлюенції, не можна. Між моїми 52 пацієнтами були вправді такі, що мали інфлюенцу передтим, але були і такі, що на інфлюенцу ніколи не хорували".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

60.000 кравців в Ню Йорку грозить страйком.

60.000 кравців в Ню Йорку переводять тепер голосоване над тим, чи мають вони вийти на страйк, чи ні. Кажуть, що величезна більшість є за страйком, однак остаточний вислід голосованя буде знаний аж нині, в суботу. Кравці, які недавно ще тому страйкували, домагали ся 44 годин праці тижнево, зміни системи праці з „пісворк" на тижневу працю і жадали усталеня найнизшої скалі платні для робітників. В переговорах з „босами" сї остатні згодили ся взяти домаганя робітників під увагу; але коли робітники повернули назад до праці, „боси" цілком відкинули їх домаганя. Тепер робітники поставлять тісамі домаганя. Юнія, яка кличе робітників на страйк, має кажуть, досить гроший, аби спомагати страйкерів.

Скрентонови грозить загальний страйк.

Вмісті Скрентон, Пенсильванія, заносить ся на загальний страйк, коли лише місто не полагодить домагань муніципальних робітників. Около 40.000 інших робітників мають вийти на страйк в симпатії з домаганями робітників муніципальних. З Вашінгтону приїхав федеральний комісар праці, аби своїми впливами запобігти вибухови страйку. Місто, здаеть ся, буде змушене приняти домаганя робітників, бо в противнім разі страйк неминучий.

Брак робітників на фармах.

Фармери в Міннесоті і Савт Норт Дакоті скаржать ся, що жнива надходять, а їм бракує робітників. Фармеські організації віднесли ся з офертою до міністрів рільництва і праці, аби вони постарали ся для них о робітників. Фармери оцінюють платити 40 до 60 долярів місячно, з мешканем і удержанем, для чорних робітників, а можуть дати більше для робітників білих.

Досмертна вязниця для 16-літнього хлопця.

Судія Осборн, в Нюарк, Ню Джерзи, засудив 16-літного Веніямина Думбака на досмертну кару в стейтовій вязниці. Думбака оскаржено за крадіж і убийство в першій степени. Дня 9-го лютого 1919 він убив свого товариша Івана Неміца. Убийство наступило через сварку при розділі добичі, яку вони зрабували в одним склепі. Лікарі ствердили, що Думбак вміє розріжнити добре від злого, але є умово звихнений. Тому однак, що в Ню Джерзи нема заведеня для таких осіб, судія заслав його впрост до арешту.

Помилуванє для противників війни.

Президент Вілсон помилував 50 дальших противників військової служби, котрі були засуджені на довші або коротші кари вязниці. Між помилуваними находять ся імена отсих: Іван Кидеровський, з північної Каліфорнії, мав сидіти 10 літ, має сидіти тепер 3 роки; Іван Малич, з північної Вест Вірджінії, мав сидіти 2 роки, має відсидіти 1 рік і 1 день; Онуфрій Макаренко, з полудневого Ню Йорку, мав сидіти 2 роки, має відсидіти 1 рік і 1 день.

Мав убити 12 міліонерів.

У Вотербури, Коннетікот, провадить ся розправа проти Івана Туревича, котрий признав ся, що комітет товариства, до якого він належав, призначив йому убити 12 міліонерів у Вотербури. „Я зістав вибраний комітетом убити їх — сказав на розправі оскарженний. — Коли я був би відказав ся від того, що мені було призначено, то мене були би убили".

Опізнене почтових посилок.

Час від часу американська преса підносить голос, що почтові посилки від якогось часу значно спізняють ся. Газети інтерпелюють міністра почти, а він виясняв сю справу. Міністер почти відповідає, що всьо є „ол райт". — Час від часу і читачі „Свободи" інтерпелюють адміністрацію, що газета не приходить їм на час. Є случаї, що три числа „Свободи" з цілого тижня приходять до передплатника в Ню Йорку всі нараз. Се ніколи не може бути наша вина. Посилки спізняють ся на почті.

Філядельфійський „Поблик Леджер" подає дуже характеристичний факт про спізнене посилок почтових. Лист, писаний у Філядельфії 13. жовтня 1915 року і того дня вкинений до почтової скринки, прийшов до посилаючого назад аж минувшої середи, з написком, що особа, до котрої лист був адресований, не мешкає під тим числом. Сей лист був отже на почті 3 роки і 7 місяців. — Інший лист, вкинений на почту 2-го мая, прийшов до призначене місце аж 6-го мая. Так курсує пересилка листів у Філядельфії.

Нюйорський „Ворлд" подає знова відбитку телеграми, вадної в Ню Йорку до Атлантик Сіти, яка спізнила ся небогато, лише 5 днів. Телеграму надано в Ню Йорку 30. цьвітня, а в Атлантик Сіти її доручено аж 5-го мая. Ся телеграма мала бути доручена таки 30. цьвітня.

„Нір-бір" оподатковане.

Правительство подало до відома, що „нір-бір", виріб зближений до пива, але не заключаючий в собі алькоголю, є оподатковане. Податок буде платити продуцент; 15% від суми, за яку продано сей напиток.

Дрібні вісти.

Обчислено, що в 1918 році всі церкви у Злучених Державах мали 41,565.908 вірних. Найбільший приріст був в рядах баптистів, бо 128.000; опісля слідували католики з числом 78.000 нових членів. Стан вірних поодиноких церков був: католики 14,927.466; методисти 7,597.311; баптисти 7,213.922; лютерани 2,443.812; презбітеріяни 2,213.358; Христові наслідники 1,511.160; протестанти 1,072.321. — Наслідники Христа не зискали нїщо; противно ще стратили 35.053 вірних.

Всі робітники в фабриці „Нелсон Д. Вайт & Сонс" у Вінчендон, Масс., дістали від заряду 30.000 долярів нагороди за свою довгу і вірну службу. Нагорода виносила найменьше 50, а найбільше 1.000 долярів.

73-літний Гаріс Кан, в Ню Йорку, вніс просьбу до суду о розвід зі своєю жінкою, котра числить тепер 63 роки. Він каже, що жінка одурила його. Коли він женив ся з нею, вона казала, що ще не була заміжною; тепер же призналась, що вона була вдовою.

Губернатор нюйорського стейту підписав закон, силою котрого асекураційні компанії мають право принимати асекурації літаків і летунів.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

П. Г. П., Рочестер, Н. Й. — Ваш вірш не надаєть ся до друку. Пришліть почтові марки, а ми відішлемо Вам його назад.

ЗАГАЛЬНІ ВІСТИ.

В Англії домагають ся конфіскати маєтків.

Одиноким средством, при помочи котрого Англія може оминути соціяльні заворушеня, є — після „Дейли Експрес-у" — конфіската всіх великих маєтків на власність держави. В статі на сю тему говорить ся, що війна примусила Англію затягнути величезні позички, від котрих вона мусить платити річно 300,000.000 фунтів стерлінгів податку. Сей податок правительство мусить знова стягнути з населеня, що однак в теперішних часах і серед таких непевних обставин було би дуже непрактичним, бо воно може викликати невдоволене населеня супроти правительства. Отже, зарадити сьому може лише згаданий висше проєкт, переведене котрого в житє принесе не лише користь для держави, але й поставить правительство на приязну позицію у відношеню до широких мас населеня, яке виглядає і сподіваєть ся радикальних суспільних реформ в державі. Такі промислові і торговельні підприємства, як: зелізниці, копальні, фабрики і торговельна фльота стали тепер на дуже високій степені розвитку, і через се будуть приносити державі величезні доходи, з яких правительство може сплачувати не лише податки, але й позички, не потребуючи накладати великої такси на своїх підданих.

Аграрні реформи в Данії.

Правительство Данії заходить ся коло введеня радикальних аграрних реформ в державі, звернених головно проти великих землевласників. На меті правительство має знести всякі великі посілости, а уможливити розвій середних господарств, яких вже тепер в Данії є богато. Великих землевласників є там небогато, та засе їх власність, як на Данію, є досить велика, бо вартає около 400,000.000 корон. Війна спричинила величезний приріст населеня в Данії і тепер там даєть ся відчувати великий брак землі. З огляду на се земельна справа прибрала там досить рішучу форму. Радикальні елементи домагають ся вивласненя великих маєтків на користь держави в той спосіб, аби держава заплатила теперішним властителям одну десяту часть загальної вартости сих маєтків. Консервативні елементи противлять ся такій реформі. Правительство знова від себе подає плян, аби великі земельні посілости викупила від дідичів держава і розділила їх між хліборобів. Кождий хлібороб, одержавши від держави відповідну скількість землі, має злажити до державної каси 20% або 25% готівкою з суми вартости одержаної землі, а також має записати на державу одну третю часть управної землі. З прочою землею властитель має право робити, що сам захоче. Рівночасно кождий хлібороб має платити кождого року до державної каси 4% податку від суми вартости землі. Сей податок буде призначений на державні позички для тих хліборобів, що схочуть піднести свое господарство, або схочуть купити собі чи вибудувати власний дім або інший будинок.

Ціна пшениці в Канаді.

Канадійські хлібороби противлять ся, аби правительство накладало мінімальну тарифу ціни пшениці. Сей їх спротив виходить з цілком бізнесових мотивів. Вони іменно кажуть, що хоч за пшеницю в деяких сторонах Канади платять по два долярі за бушель, то сі два доляри не мають вартости повних 200 центів, бо підчас війни гроші стратили на вартости. З другої знова сторони для бідного фабричного робітника заплатити два доляри за бушель є забогато, отже фармери домагають ся, аби продавати пшеницю по передвоєнній ціні, але під услівєм, що й доляр буде мати передвоєнну вартість.

СПРАВЛЕНЄ ПОХИБОК.

В попереднім числі „Свободи" зайшло дві похибки, які отсим простуємо. На стороні 4-тій поміщено вірш „Герой Бремит", присьвята І. Підперетському. Сей вірш написав п. Яким Нікора, однак при помилковім форм стрічку з його іменем вложено не котрі не коло вірша, але аж на 6-тій стороні в рубриці „Переписка Редакції". Друга похибка находить ся на стороні 6-тій в новинці: „Детективи вломили двері української читальні", де через недогляд ужито вираз: Товариство „Любов", замість Товариство „Свобода", відділ 194 Українського Народного Союза.